

Fondată: 1998
Anul XXIII

ELANUL

Nr. 222
AUGUST
2020

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Doamna Elena Cuza – simbolul carității românilor

Nicolae IONESCU

Doamna Elena Cuza de la nașterea căreia se împlinesc în luna iunie a.c. 195 de ani este, desigur, cea mai reprezentativă personalitate feminină a românilor. Deși era o fire retrasă, introvertită, conservatoare, iar cei din jur nu o considerau o femeie atrăgătoare, mică de statură cu ochi negri, sprâncene pronunțate și păr bogat cu o cărare pe frunte, a fost iubită pentru acțiunile caritabile, îndeosebi asupra copiilor orfani și nevoiași. S-a bucurat în timpul vieții de simpatia împăratului Napoleon al III-lea și a împărătesei Eugenia, a prietenilor domnitorului Al. I. Cuza, a regilor Carol I, Ferdinand și a soției sale, Maria. A fost stimată de mari personalități precum Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Iorga și A.D. Xenopol.

A văzut lumina zilei la 17 iunie 1825, în capitala Moldovei, Iași. Părinții săi au fost lordache Rosetti postelnicul și Ecaterina, fiica logofătului Dumitrache Sturdza din Miclăușeni. Familia Rosetti a dat țării mari oameni politici și de cultură, înrudindu-se cu renumitele familii boierești ale vremii : Catargiu, Balș, Sturdza și Cantacuzino. Lordache Rosetti era fiul marelui vornic din ținutul Vasluiului, care întărea ramura bărbătească a familiei Rosetti-Solescu. Elena Cuza petrece copilăria la conacul de la Solești (construit în 1827), împreună cu frații și surorile sale: Theodor, Zoe, Dumitru și Constantin.¹ Astăzi, din nefericire conacul aflat la 15 Km de Vaslui este într-o stare accentuată de degradare, din cauza problemelor juridice legate de moșenitori și a neglijenței autorităților. L-am văzut de curând, fiind în apropierea școlii din comună. După aceea, m-am recules la mormintele mamei și a primei doamne a României, recent restaurate de Consiliul Județean Vaslui.

Mama sa, Ecaterina, avea o înfățișare aspră, hotărâtă, dar era dreaptă și foarte religioasă. A fost o mamă autoritară și aici la Solești, sub îndrumarea ei a început educația Elenei, care va continua la Miclăușeni în reședința bunicului Dumitrache Sturdza.

„A murit femeia ideal de bună și de modestă care a fost Măria Sa Doamna Elena, tovarășa lui Vodă Cuza”

Nicolae Iorga

- continuare în pagina 12 -

Rituri de trecere

- urmare din numărul 221 -

Janeta IUGA

V.3.4. Inelul

Potrivit lui Arnold van Gennepe schimbul de inele constituie un rit de agregare.⁵⁶ În mentalul rural, inelul simbolizează legătura dintre miri. La bulgari simbolistica inelului este mult mai bogată. La aceștia adevărata mireasă era ademenită cu 12 inele de aur, pentru a fi recunoscută de celelalte fete:

„La nunta regelui din Buda cu fiica banului din Krusvo, voievodul Janko oferă miresei 12 inele, punându-le pe dulama sa așternută la pământ, în fața celorlalte fete [...]. Invitând-o pe mireasă să-și ia inelele, el le amenință totodată cu sabia pe celelalte 11 fete, din grup, dac-ar îndrăzni să întindă mâna la inele.”⁵⁷

Elena Sevastos a cercetat simbolistica schimbului de inele, ascunse în strachina cu grâu. Bătrânul care organiza oficierea lua de la tineri câte un inel și le amesteca în strachina cu grâu. Apoi tinerii puneau mâna pe marginea strachinii, o învârteau și căutau inelele până le găseau. După ce le găseau, bătrânul schimba iarăși inelele și apoi le puneau pe degetele tinerilor, pe inelarul mâinii stângi. Aceeași cercetătoare explică de ce se pune inelul pe al patrulea deget de la mâna stângă. Acest obicei vine de la romani, care erau convinși că nervul acestui deget merge până la inimă.⁵⁸ La albanezi inelele se puneau în făină de grâu, iar în Macedonia într-un ciur cu stafide și migdale.

Potrivit lui Ivan Evseev „[...] inelul simbolizează eternitatea, unitatea, legătura, unirea, fidelitatea”⁵⁹.

Simion Florea Marian descrie cum are loc schimbul de inele din etapa logodnei (așa cum apare în Vatra Dornei și Câmpulung, Bucovina):

„În celelalte părți ale Bucovinei, după ce s-au adunat toți cei poftiți la un loc, după ce aduc pre fată în casă și se așează la masă, aleg părinții celor tineri pre unul dintre oaspeții de față, care e mai bătrân și mai cu vază, care el să încredințeze pe tineri. Acela, luând blidul cel cu grâu, ascunde inelele tinerilor într-însul, și anume al feciorului într-o margine de blid, iar pre al fetei în cealaltă margine. Iar după ce în acest chip le ascunde pune blidul dinaintea tinerilor, care-i stau alături, și-l învârte astfel ca inelul feciorului să vie în dreptul fetei, iar al fetei în dreptul feciorului. După această procedură, zice omul către cei tineri, să scoată inelele și să le puie pe degete.”⁶⁰

Elena Niculiță-Voronca aduce o decodare a semnificației schimbului de inele în grâu. Aceasta este legată de povestea unui flăcău care voia să se însoare, însă întâlnește un lup ce voia să-l mănânce. Flăcăul face un pact cu lupul să-l mai lase până în ziua nunții să-și vadă părinții. Lupul cade de acord, iar mirele este bucuros că oamenii îl vor apăra. Însă ceea ce l-a salvat au fost jemele de pe masă care și-au spus povestea și l-au făcut pe lup să crape.”⁶¹ Un alt cercetător, Artur

Gorovei consideră că grâul din strachină este un simbol al fecundității. Acesta descrie obiceiul schimbului de daruri din Transilvania: „Pe Valea Someșului, pețitorul dă fetei un inel, numit credință sau inel de credință, iar fata îi dă o năframă de buzunar, numită tot credință sau năframă de credință.”⁶²

În Plaiul Cloșani, băiatul și părinții lui aduceau verigheta fetei. În cadrul logodnei „aceste inele preiau, cumva magic, energia și sufletul posesorului ca într-un transfer de personalitate, din dorința ca întemeierea să semnifice, încă de la început, întregul, și nu două jumătăți separate, distincte.”⁶³

V.3.5. Plosca

Plosca conține în sine „un simbolism ancestral al lucrurilor ce urmează a fi ghicite”⁶⁴.

Invitații la nuntă beau din ploscă, ceea ce semnifică comuniunea, acceptarea integrării miresei într-o nouă familie. În Isverna, chemarea la nuntă se făcea cu o ploscă umplută cu țuică. Dacă săteanul bea din plosca cu țuică însemna confirmarea participării la nuntă.⁶⁵

V.3.6. Lada de zestre

Ornamentele de pe lada de zestre cuprind atât la simboluri ale vieții, cât și ale fertilității. Lada, ca spațiu închis, este o imagine a femeii taină. Evseev vorbește despre o analogie între ladă și femeie, între ladă și corp, pe care o regăsim în textele unor ghicitori, precum: „Am o lădiță/ Și-n lădiță porumbiță;/ Dacă zboară porumbița,/ N-am ce face cu lădița.”⁶⁶

Scoaterea lăzii de zestre din casa miresei spre a fi dusă în casa mirelui poate simboliza separarea miresei de neamul ei și integrarea în noul neam. Etnograful Simion Florea Marian descrie acest moment astfel:

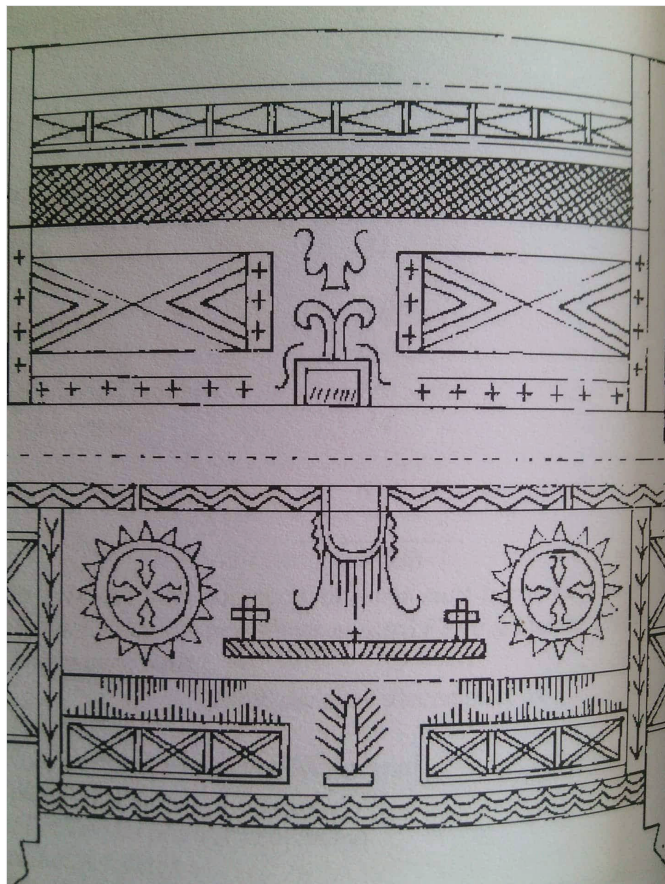
„Pe urmă, după ce au scos zestrea și au așezat-o în trăsură, apucă doi inși lada și pre aceasta tot ridicând-o și lăsând-o în jos, o scot afară. Și cum simțesc că lada e ușoară, că e cu albituri, se fac a se îndoi și a o scăpa în jos, ca și când ar fi atât de ticsită că nu sunt în stare s-o ducă și nu încetează a bate cu pumnii într-înșă până nu o pun în trăsură.”⁶⁷

Observăm în această descriere o bătaie rituală a lăzii de zestre care simbolizează stimularea fecundității miresei. Semnele și simbolurile de pe lăzile de zestre cu greu pot fi interpretate de neinițiați. Ele par a ascunde un limbaj secret. Se pare că aici avem de-a face vechea credință și convingere a omului tradițional că anumite simboluri pot să influențeze destinul uman prin anumite conexiuni cu ancestralul.⁶⁸ La o privire mai atentă putem observa „tripticul nemuririi”, romburile „țâțâni ale lumii”,

pomul vieții etc. Spre exemplificare, am ales câteva figuri pentru a vedea componența simbolurilor, astfel:

(Anexa 38 – ladă din Plaiul Cloșani, mijlocul sec. al XIX-lea)

- romburile „țâțâni ale lumii” – frontal și pe capac – romburile mai considerate și semne ancestrale, acestea simbolizează dragostea, fertilitatea și fecunditatea;
- simbol sexual feminin și semnele virilității masculine acuplate - ideea de fertilitate;
- pomul vieții;
- cruci stilizate – simboluri creștine;
- simbolul șarpelui, cu săgeți falice în adânciturile sinusoidelor, simbolizând procreația, simbolismul dual, bine – rău, masculin – feminin.⁶⁹

Romburile sunt simboluri ancestrale, acestea simbolizează dragostea, fertilitatea și fecunditatea.

Astăzi, omul comunității tradiționale nu mai cunoaște funcționalitatea simbolurilor de pe lăzile de zestre, considerând semnele respective doar elemente de decor. În aceste lăzi de zestre găsim ecouri pierdute în timp ale unor semnificații magice, de mult uitate, ale cultului străbunilor, a încrederii în faptul că de undeva, din depărtări siderale, în care continuă să viețuiască spiritul lor, aceștia își îndreaptă protecția asupra întregii gospodării.⁷⁰

V.3.7. Oala de lut

În comunitatea tradițională din Plaiul Cloșani există obiceiul ca atunci când mortul este scos din casă să se spargă o oală de lut, pentru ca cel plecat în lumea „fără

dor” să nu se mai întoarcă. Așadar, vasul funerar devine un substitut al celui plecat în Cealaltă lume.

„Ritualitatea și simbolistica vaselor în cultura română reprezintă un complex în care se întretaie o rețea densă de opoziții semiotice (interior – exterior, gol – plin, deschis – închis, întreg – spart, nou – vechi)⁷¹. Spargerea oalei de lut poate fi interpretată și prin raportare la creștinism. Potrivit creștinismului, omul este făcut din lut⁷², iar spargerea vasului de lut poate fi interpretată ca o separare de viața pământească și o integrare în lumea „fără dor”. Călugărul Macarie, într-o *Psaltire* din 1573 (sec. al XVI-lea) susținea această idee că omul este o ființă din „lut și cenușă”.⁷³ O altă interpretare a acestui gest este legată de numele lui Vasile Popp care face o analogie între om și fragilitatea vasului de lut. Această practică este însă foarte veche, dacă o analizăm din perspectivă etnoarheologică. Încă de prin sec. XIII-XV au fost descoperite vase în morminte. Exemple în acest sens sunt necropola feudală de la Dărmănești – Piatra Neamț sau descoperirea asului ce conținea cărbuni, într-un mormânt din cimitirul feudal de la Vorniceii Mari, pe Valea Șomuzului Mare.⁷⁴ După cum am constatat, în riturile funerare vasul este un recipient al sufletului. În schimb, în ritualul nuptial, vasul își recapătă semnificația potrivit căreia este asimilat cu uterul matern, fiind aici un simbol al fecundității, dar și al bogăției. Așa se explică întâmpinarea mirilor cu găleți pline cu apă, sau la logodnă când își schimbau inelele într-un vas plin cu grâu. Dacă în ritualul funerar vasul este un substitut al celui decedat, în ritualul nuptial, vasul devine un simbol al principiului feminin, deci al miresei.

V.4. Spații simbolice cu rol mediator între Lumea „cu dor” și Lumea „fără dor”

Spațiul, în imaginarul omului tradițional, este încărcat de semnificații, acesta marcând limitele, pragurile de trecere dintr-un topos în altul. Ernest Bernea clasifică semnificația spațiului prin raportare la cele trei etape importante ale existenței, care sunt marcate de o serie de practici magico – religioase care au scopul de a asigura echilibrul și ordinea în cadrul comunității tradiționale:

„Există un sistem întreg de obiceiuri (acte rituale) care marchează limitele și efectuează trecerea dintr-un loc în altul. Ca și în cazul timpului (riturile de trecere de la naștere la moarte), în legătură cu spațiul întâlnim foarte multe practici magico – religioase care întrețin buna stare și rodnicia trecerii. Între locuri fiind deosebiri calitative, se presupune că trecerea înseamnă schimbare, loc unde o stare este înlocuită prin alta și că aceasta impune măsuri speciale. Așa se întâmplă în pragul casei, la poartă, la trecerea podului, la răscruți sau la hotar, unde, din cauza discontinuității spațiului, apar diverse practici preventive sau eficiente”.⁷⁵

V.4.1. Fereastra

Fereastra este și ea un spațiu al tranzițiilor dintre lumea „cu dor” și lumea „fără dor”, este un spațiu sacralizat. De simbolistica ferestrei sunt legate multe

practici din comunitățile tradiționale. Spre exemplu, în societățile tradiționale sicriul nu era scos pe ușă, ci pe fereastră. Această practică este întâlnită și la ruși. La aceștia se scotea pe fereastră sicriul cu primul om care a decedat în respectiva casă sau sicriile cu copiii nebotezați. De acest spațiu sacru se leagă și credința ca la moartea unei persoane să se pună la fereastră un prosop alb, pe care să se așeze sufletele morților când se plimbă până la pomana de 6 săptămâni. Sau mai există practica să se pună o ceașcă cu apă la fereastră pentru că se crede că acela este locul unde morții vin să se spele până la 40 zile. Tot de fereastră se leagă și unele semne prevestitoare ale morții. Se crede în mentalitatea tradițională că dacă îți cântă cucuvea la fereastră, va muri cineva degrabă. La sârbi, după ce omul își dă ultima suflare, se deschid ferestrele să iasă din casă sufletul celui mort. Ritualul acesta apare și la carașoveni, cu mici diferențe în ceea ce privește aspectul temporal: „[...] la scoaterea sicriului din casă: în încăperea în care a stat sicriul se deschid geamurile, iar scaunele și băncile sunt răsturnate pe masa unde a fost așezat, pentru ca sufletul să nu stea în casă”.⁷⁶

Ca spațiu sacru, fereastra este utilizată și în unele practici apotropaice. Spre exemplu, dacă într-o familie mor copii, atunci mama îl vinde ritual pe nou-născut unei persoane care trece pe drum, dându-i un alt nume, astfel încât moartea să nu-l mai găsească. „Fereastra este ochiul casei. Ea mediază aparițiile înăuntru – afară, de închis – deschis, pericol – siguranță, leagă intimitatea casei (familiei) de lumea exterioară”.⁷⁷

V.4.2. Pragul

La nivel paremiologic, trecerea este evidențiată în expresii precum: „a pune piciorul în prag”, „cu sensul de asumare a autorității într-o situație, deci de preluare simbolică a spiritelor tutelare ale locului și momentului”⁷⁸. De asemenea, mai întâlnim expresia „a da cu capul în pragul de sus”, care are sensul de a depăși o situație dificilă. Adina Hulubaș notează că acest proverb are un filon etnografic, în sensul că face trimitere la arhitectura caselor tradiționale, care au ușa foarte mică, iar pragul este mai proeminent, ceea ce îl determină pe om să pătrundă în locuință cu o poziție sfioasă, neputând astfel călca limita de jos.⁷⁹

Pragul este considerat limita dintre cele două lumi. La români se crede că nu e bine să stai pe pragul porții deoarece în el se ascunde dracul. Pragul apare și în practicile de ușurare a nașterii. Spre exemplu, la polonezi pentru ca femeia să nască mai ușor, moașa pune pe prag o mătură peste care femeia trebuia să treacă de trei ori. Pragul mai era utilizat și de către vrăjitorii ucraineni, care dacă puneau sub un prag un brâu răsucit, iar cineva trecea peste el se transforma în lup.⁸⁰

O simbolică puternică o are pragul în cadrul ritualului de înmormântare. Trecerea pragului constituind pentru mort ruptura ireversibilă de lumea celor vii. Pragul casei este legat și de cultul strămoșilor. Ivan Evseev menționează că în trecut a existat obiceiul înhumării morților sau a îngropării cenușei lor sub pragul de la casă.⁸¹

De asemenea, în riturile de trecere pragul casei ocupă un loc important, fiind încărcat de semnificații. La naștere, spre exemplu, copilul era pus în cumpănă cu un pietroi pe o scândură în pragul casei. După aceea, piatra era îngropată în fundul curții. Mai există obiceiul ca la nuntă mireasa să fie trecută peste pragul casei de către mire în brațe. Acest obicei înseamnă respectarea memoriei strămoșilor. La înmormântare, sicriul mortului este lovit de trei ori de pragul casei, atunci când rudele îl duc către groapă, la scoaterea din casă. „Această lovire sau atingere a sicriului de prag însemnează că mortul mulțumește casei unde a locuit și că se închină și-și ia rămas bun de la întreg poporul ce s-a adunat ca să-l petreacă la groapă.”⁸² Sacralizarea pragului casei este evidențiată în comunitățile tradiționale românești prin interdicțiile existente legate de acesta precum: interdicția de a alăpta copilul pe prag, de a mânca pe prag, de a lăsa gunoiul pe prag.

V.4.3. Oglinda

Oglinda⁸³ este considerată un spațiu de trecere între două lumi. Se crede că în ea își găsesc locul duhurile malefice, care ar putea pătrunde în lumea „cu dor” prin intermediul ei fiind un spațiu deschis, nefast. În mentalitatea tradițională românească, când moare cineva se acoperă oglinda în casa în care se află mortul, pentru a nu mai lua cu el și alte suflete, așadar, se acoperă oglinda pentru a închide acest spațiu nefast deschis. Se mai crede că sufletul mortului ar putea să rămână în oglindă dacă nu se acoperă cu ceva. Această practică mai este întâlnită la sârbi și la croați. Croații credeau că dacă nu întorc oglinzile cu fața la perete la moartea cuiva, cel decedat o să revină în acea casă să-și mai vadă chipul în oglindă. Și la sârbi se întorc oglinzile către perete pentru ca sufletul mortului să nu zăbovească uitându-se în oglindă. Tot la sârbi mai există practica ca la 40 zile de la moartea cuiva să se pună pe mormântul acestuia o oglindă pentru ca cei vii să-i poată vedea pe cei morți. De asemenea, simbolistica oglinzii o întâlnim și în credințele prevestitoare de moarte, atât la români, cât și la francezi, ucraineni sau ruși. Spre exemplu, dacă se sparge oglinda în casa cuiva, se crede că e semn de moarte. Mai există credința că dacă te uiți seara în oglindă e rău de moarte. Potrivit lui Ivan Evseev, oglinda este „un obiect ritualic și simbol mitic de cea mai mare importanță în toate culturile lumii”.⁸⁴

Există anumite interdicții legate de privitul în oglindă. Spre exemplu, copiii mici nu au voie să se uite în oglindă deoarece pot să se sperie de umbra lor și să-și piardă somnul. Mai există credința că se pot urâți (să rămână fără dinți, să li se zbârcească fața). „Și toate acestea pentru că <<dublul>> din oglindă e un gen de antipod, deoarece lumea de dincolo e una a inversiunilor de tot felul. Într-un anume fel, oglinda ca și visul sunt două ferestre spre transcendent, de aceea li se acordă ambelor o funcție oraculară”.⁸⁵

V.4.4. Apa

Simbolistica apei a atras interesul multor etnologi. Ea face trimitere la înțelepturile lumii, la originea vieții,

fiind utilizată în ritualul nașterii, la scaldă copilului, la botez, unde îndeplinește funcțiile de purificare, renaștere și integrare; în ritualul nupțial, unde stimulează fecunditatea, procreerea și întemeierea și în ritualul înmormântării prin practicile de abluțiune a mortului și slobozire a apei. Așadar, apa apare în toate riturile de trecere ale românilor, căpătând valențe „magice și sacrale, derivate din simbolismul ei ancestral”.⁸⁶

„Semnificațiile simbolice ale apei pot fi reduse la trei teme dominante: origine a vieții, mijloc de purificare, centru de regenerare – ce pot fi regăsite chiar în cele mai vechi tradiții, ele formând combinații imaginare dintre cele mai variate, deși toate coerente. Apele, ca masă nediferențiată, reprezintă infinitatea posibilităților; ele conțin tot ceea ce este virtual, tot ceea ce nu are încă formă, sămânța primordială, toate semnele unei dezvoltări viitoare, dar și toate amenințările de resorbție. A te cufunda în apă și a ieși din ea fără a te dizolva total, în afară de cazul când este vorba de o moarte simbolică, înseamnă a te întoarce la origini, a-ți regăsi obârșia într-un imens rezervor potențial, trăgând de acolo forțe noi; este o fază trecătoare de regresie și dezintegrare de care depinde o fază progresivă de reintegrare și regenerare”.⁸⁷

„[...] Apa este de asemenea un mijloc de purificare rituală; din Islam până în Japonia, trecând prin riturile vechilor fushuai taoisti (stăpânii apei sacre) și fără a uita stropirea cu apă sfințită la creștini, abluțiunea joacă un rol esențial. În India și în sud-estul Asiei, abluțiunea statuilor sfinte și a credincioșilor (în special de Anul Nou) înseamnă în același timp purificare și regenerare”. Simbolismul apei e legat de lumea „fără dor” deoarece „Lumea morților e plasată undeva în aceste subterane către care se strâng toate râurile, de unde și obiceiul de a trimite pe ape lucrurile vechi, obiecte ce au aparținut morților sau ofrandele rituale destinate celor plecați în lumea de dincolo”.⁸⁸

În ceea ce privește simbolismul apei în cadrul botezului, Mircea Eliade susține „omul vechi” dispăre, moare și se regenerează dând viață unei ființe noi.⁸⁹ Acest simbolism este foarte bine exprimat de Sf. Ioan Gură de Aur (Homil. In Ioh., XXV,2): „El reprezintă moartea și înmormântarea, viața și învierea. Când ne cufundăm capul în apă, ca într-un mormânt, omul vechi e înecat, în întregime înmormântat; când ieșim din apă, apare dintr-o dată omul nou”.⁹⁰

Potrivit studiilor lui P. Lundberg, Jean Danielou și Louis Beirnaert simbolismul botezului este încărcat cu elemente biblice. Botezul apare valorizat ca o coborâre pe fundul apelor pentru înfruntarea monstrului marin. Această coborâre se crede că ar avea drept model intrarea lui Hristos în Iordan, care este considerată tot o descindere în Apele Morții.⁹¹

„Chiril din Ierusalim vorbește într-adevăr despre cufundarea în scâldătoarea botezului ca despre o coborâre în Apele Morții, care sunt lăcașul balaurului mării, raportând-o la imaginea lui Cristos intrând în Iordan în timpul botezului pentru a zdrobi puterea balaurului ascuns în râu:

<<Balaurul Behemoth, scrie Chiril se află, potrivit lui Iov, în ape și lasă Iordanul să-i pătrundă în gură. Dar,

pentru că trebuia zbrobite capetele balaurului lisus, coborât în ape l-a țintuit pe cel temut, pentru ca noi să căpătăm puterea de a călca peste scorpioni și șerpi.>>⁹²

Există, de asemenea, și alte variante de interpretare a simbolisticii botezului. Spre exemplu, Tertulian considera că prin botez omul revine la asemănarea cu Dumnezeu. Pentru Sf. Chiril, botezul este „nu numai curățirea de păcate și dobândirea harului de fii ai lui Dumnezeu, ci și antityposul Patimilor lui Hristos”.⁹³

Tot de natură rituală este considerată nuditatea în botez, ea înseamnă lepădarea, separarea de vechea condiție, de vechile „veșminte ale stricăciunii și ale păcatului, pe care cel botezat le scoate după pilda lui Hristos – veșminte cu care fusese îmbrăcat Adam după păcat”⁹⁴, dar presupune și reintegrarea într-o condiție ontologică, arhetipală, revenirea la puritatea începuturilor, intrarea în condiția lui Adam dinaintea de căderea în păcat. „O, lucru de minune! scrie Chiril. Ați fost goi sub ochii tuturor și nu v-ați rușinat! Pentru că purtați în voi, cu adevărat, imaginea lui Adam cel dintâi, care stătea gol în Rai fără să se simtă rușinat”.⁹⁵

Potrivit cercetărilor lui Mircea Eliade, „Apele Morții” sunt un leitmotiv întâlnit în mitologiile mai multor popoare, precum: asiatice, paleorientale și oceaniene, apa fiind cea care „ucide” orice formă.⁹⁶

În ritualul de înmormântare, simbolul apei poate fi interpretat ținând seama de efectul pe care îl are asupra individului (fie îl aduce la viață, cum se întâmplă în basme, fie ucide). Așadar, apa capătă două valori simbolice, distincte: apa vie și apa moartă. Aceste valori simbolice ale apei sunt explicate de Ștefan Dorondel astfel: „[...] orice apă, luată în anumite condiții și cu scopuri divinatorii clare, se poate transforma în imaginarul țărănesc fie în apă vie (dacă cel bolnav își revine) fie în apă moartă, dacă în urma performării ritualurilor bolnavul moare”.⁹⁷

În ceea ce privește apa de la scaldă mortului, trebuie precizat că semnificațiile ei pot fi interpretate pe două paliere. Pe de-o parte, se consideră, în mentalul rural, că apa de la mort are efecte nefaste asupra celor cu care intră în contact. Iar pe de altă parte, este fastă atunci când intră în contact cu un pom fructifer, cu ideea de rod sau de fertilitate. Această ambivalență simbolică a apei poate fi observată în practicile ritualului funerar, când femeile care au spălat mortul nu mai au voie să pregătească mâncarea la pomană, deoarece sunt considerate și ele impure prin contact cu apa mortului. Abia după ce preotul le citește o dezlegare, au voie să mai intre în contact cu alimentele. Este de subliniat faptul că apa de la scaldă mortului este aruncată la rădăcina unui pom fructifer. Acest gest ar putea să însemne că moartea este pusă în relație cu ideea de renaștere.

Căratul apei și slobozitul izvorului la 40 de zile de la moartea unui individ poate fi interpretat în relație cu mitul Marii Treceeri, în care moartea este văzută ca o călătorie a sufletului către Lumea de dincolo. În mentalitatea tradițională se cred că în această călătorie sufletului i s-ar putea face sete. Această credință despre setea mortului și-ar putea găsi începuturile în creștinism. Omul, în comunitatea sătească, se poate să fi păstrat imaginarul oferit de creștinism cu privire la pedepsirea sufletelor în Iad. Bogatul, ajungând în Iad, este chinuit ca să-și

plătească pedeapsa păcatului și îl roagă pe Avraam: „Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci grozav sunt chinuit de văpaia aceasta!”⁹⁸

În mitologia românească se crede că apa este „locaș al Dracului”⁹⁹. Tudor Pamfile vorbește despre această credință a românilor: „Dracul, care trăiește în apă, - Cel - din - baltă, Al - din - baltă, - Dracul din tău se află acolo de pe vremea când Dumnezeu a aruncat din cer pe toți diavolii răzvrătiți.”¹⁰⁰

V.4.5. Hornul

Hornul este un loc sacru care permite trecerea dintre cele două lumi, fiind în același timp și un canal de comunicare. În mentalitatea tradițională, hornul îndeplinește funcții magice, după cum vom vedea în următoarele cazuri: când mireasa ajunge în casa mirelui trebuie să se uite pe hornul casei ca să fie acceptată în noua familie și pentru a face copii. Simbolistica hornului apare și în alte culturi precum: la polonezi se crede că pe hornul casei intră Mamuna¹⁰¹, cea care schimba copiii. În insulele Tonga, se credea că sufletele războinicilor se ridicau la cer prin horn spre a intra în veșnicie. La sârbi, se lega de stâlpul hornului un fus în capătul căruia era înfiptă o căpățână de usturoi pentru ca spiritele malefice să nu facă rău nou-născutului. Și românii se fereau cu usturoi de strigoii ce puteau pătrunde în noaptea de Sf. Andrei pe hornul casei.

Note:

- 56 Arnold van Gennep, *Riturile de trecere*, traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Iași, Ed. Polirom, 1998, p. 119.
- 57 Petru Caraman, *Cântecul nunului. Din perspectiva originii, genezei și a funcției sale* – contribuție comparativă la studiul epicii populare în versuri, în *Studii de etnologie*, ediție îngrijită de Viorica Săvulescu, studiu introductiv și tabel cronologic de Iordan Datcu, București, Ed. Grai și suflet – Cultura Națională, pp. 195-365.
- 58 Elena Sevastos, *op.cit.*, p. 54.
- 59 Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara, Ed. Învierea, Ahiepiscopia Timișoarei, 2007, p. 275.
- 60 Simion Florea Marian, *Nunta la români*, p. 131.
- 61 Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I, Iași, Ed. Polirom, p. 157.
- 62 Artur Gorovei, *Datinile noastre la nuntă* (1910), studiu retipărit la București, Ed. Paideia, 2002, în vol. *Datinile noastre la naștere și la nuntă*, p. 86.
- 63 Isidor Chicet, *Nunta în Mehedinți...*, p. 141.
- 64 Ivan Evseev, *Simboluri folclorice*, p. 201.
- 65 Informator Domnica Trop, 80 ani, sat Isverna.
- 66 Ivan Evseev, *op.cit.*, p. 203.
- 67 Simion Florea Marian, *Nunta la români...*, (1890), p. 568.
- 68 Isidor Chicet, *op.cit.*, p. 42.
- 69 *Ibidem*.
- 70 Constantin Juan Petroi, *Motive antropomorfe în decorul lăzilor de zester mehedințene*, în „Drobeta”, nr.VI, 1985, p. 299.
- 71 Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, p. 421.
- 72 *Geneza*, 1,4
- 73 P.P. Panaitescu, *op.cit.*, p. 319.
- 74 Ștefan Dorondel, *op.cit.*, p. 101.
- 75 Ernest Bernea, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Ed. Humanitas, 1997, p. 111.
- 76 Miliana – Radmila Radan Uscatu, *op.cit.*, p. 157.
- 77 Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, p. 203.

- 78 Adina Hulubaș, *Obiceiuri de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012, p. 86.
- 79 Adina Hulubaș, *op.cit.*, p. 87.
- 80 Antoaneta Olteanu, *Reprezentări ale spațiului în credințele populare românești*, București, Ed. Paideia, 2009, p. 17.
- 81 Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, p. 500.
- 82 Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români...*, p. 173.
- 83 „Latinescul speculum <<oglină>> a dat naștere speculației care inițial, înseamnă obsevarea cerului și a mișcării astrilor cu ajutorul unei oglinzi. Englezescul <<mirror>> și francezul <<miroir>> oglindă – derivă de la o rădăcină verbală (mirror), care înseamnă <<a se mira >>. Oglinda din limba română este legată de slavul *ogledati*, care înseamnă nu doar <<a privi>>, ci și a privi în jur, deci a *cerceta*. Cu alte cuvinte, din cele mai vechi timpuri, ea era un obiect al cercetării, al cunoașterii și al autocunoașterii, ceea ce îl îndreptățește pe Umberto Eco să numească oglinda drept <<obiect semiotic>> și <<mecanism semiotic >>”. Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, pp. 431-432.
- 84 Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, p. 431.
- 85 *Ibidem*, p. 433.
- 86 Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1997, p. 30.
- 87 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri...*, p. 108.
- 88 Jean Chevallier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri...*, p. 108.
- 89 Mircea Eliade, *Sacrul și profanul...*, p. 170.
- 90 *Ibidem*.
- 91 *Ibidem*.
- 92 J. Danielou, *Bible et Liturgie*, pp. 58-59 apud Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, p. 171.
- 93 Mircea Eliade, *Sacrul și profanul...*, p. 172.
- 94 Mircea Eliade, *Sacrul și profanul...*, p. 172.
- 95 *Ibidem*.
- 96 *Ibidem*, p. 174.
- Chevalier – Gheerbrant vorbesc despre simbolistica apei de la începutul creștinismului: „Iisus reia acest simbol când îi vorbește femeii din Samaria: Cel care va bea apa pe care i-o voi da eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică. (Ioan, 4, în special versetul 14).
- Apa care în *Vechiul Testament* este, mai presus de toate, simbol al vieții, devine simbol al Duhului în *Noul Testament*. (*Apocalipsa*, 21). [...] Tatăl fiind izvorul, Fiul este numit fluviu, iar noi ne adăpăm din Duh (Ad Serapionem, 1, 19). Apa dobândește deci un sens de eternitate, iar cel care bea din această apă vie se împărtășește din nemurire. (Ioan, 4.13-14). Apa vie, apa vieții se prezintă ca un simbol cosmogonic. Ea este o poartă spre veșnicie tocmai pentru că purifică, vindecă și întineresc. După Grigorie de Nysa, fântânile conțin apă stătătoare. În schimb, fântâna mirelui este o fântână de apă vie. El este adânc ca o fântână și mișcător ca un fluviu: apa [...] are prin ea însăși o virtute purificatoare și acesta este un motiv în plus ca să fie considerată sacră. Așa se explică folosirea ei în abluțiunile rituale prin însușirile sale, ea șterge toată fărădelegea și toată necurăția. Numai apa botezului spală de păcat și ea nu este conferită decât o dată, pentru că ea îngăduie intrarea într-o stare nouă: cea de om fără de păcat. Dezbărarea de omul dinainte, sau simbolizează o dispariție, o stingere: o epocă piere, o alta nouă, se naște”. Jean Chevallier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesture, forme, figuri, culori, numere*, București, Ed. Artemis, 1995, p. 111.
- 97 Ștefan Dorondel, *op.cit.*, p. 71.
- 98 Luca, 16, 24.
- 99 Tudor Pamfile, *Mitologie românească*, București, Ed. ALL, 1997, p. 248.
- 100 *Ibidem*.
- 101 „Mamona era un duh rău, căpetenia dracilor, întrupând răul și întunericul iadului în mitologia românească de inspirație biblică. [...] în textul biblic (Matei 6, 24; Luca 16,13), cuvântul Mamona apare în predica lui Iisus, care afirmă că „<<nu puteți să sluiți lui Dumnezeu și lui Mamona>> adică demonului banului, al avariției, al egoismului și al posesiunilor materiale. Acest sens generalizat a fost personalizat în credințele populare, unde Mamona este sinonim al diavolului, al lui Satan sau Antihrist”. Ivan Evseev, *Enciclopedia simbolurilor...*, p. 347.

CIRCULAȚIA MONETARĂ ÎN BASARABIA DE LA PIERDEREA AUTONOMIEI PÂNĂ ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI CRIMEEI (1828-1855)

Marian BOLUM

După desființarea autonomiei Basarabiei, în februarie 1828, Consiliul suprem este înlocuit cu un Consiliu provincial numit Instituția pentru conducerea regiunii Basarabia care se întrunea de două ori pe an, în luna mai și în luna noiembrie, pentru a discuta doar probleme economice și de aprovizionare.

Este suspendată funcția de rezident imperial, atribuțiile acestei funcții fiind preluate de guvernatorul general al Novorusiei și Basarabiei ce își avea sediul la Odesa.

Administrația regională rămâne în subordinea guvernatorului civil numit de țar. Ea cuprindea: Consiliul regional, Cărmuirea regională, Tribunalul regional penal, Tribunalul regional civil și Judecătoria verbală¹. În condiții acestor schimbări sunt aduși un număr mare de funcționari ruși.

Are loc și o nouă împărțire administrativ teritorială. Din cele 12 ținuturi existente înainte de anexare se înființează, în 1818, șase județe: Hotin, Iași, Chișinău, Tighina, Cetatea Albă, Ismail, pentru ca în 1835 să se mai înființeze două județe, Orhei și Soroca, iar județul Ismail să fie denumit Cahul².

Școlile din principalele orașe erau cu predare doar în limba rusă, iar din 1867 limba română este scoasă complet din școli, în condițiile în care analfabetismul în rândul populației autohtone era de 90%.

În 1828 biserica este trecută în subordinea patriarhiei Moscovei, cu toate protestele clerului și a restului populației românești. Preoții care nu oficiau serviciul divin în limba rusă erau concediați sau exilați. Cărțile de cult tipărite în limba română au fost distruse.

În administrație este interzisă limba română. Cărțile în limba română sunt interzise, deținerea unei astfel de cărți fiind considerat un delict. În anul 1835 este stabilit un termen de șapte ani pentru ca limba română să fie eliminată din actele publice. Acest termen a fost prelungit de mai multe ori, iar în anul 1850 limba română este interzisă în administrație³.

Izolarea de România era totală. Rusificarea s-a făcut la oraș prin școală, iar la sat prin biserică. Alți factori ai rusificării au fost armata țaristă și colonizarea masive. Sunt impuse, prin toate mijloacele, valorile spirituale ruse. Sunt rusificate numele de familie, denumirile localităților, a străzilor ș.a. Pentru păstrarea drepturilor și a privilegiilor boierimea românească este nevoită să învețe limba rusă, să-și facă studiile în Rusia și să accepte funcții prin care sunt nevoiți să promoveze politica colonială a Imperiului.

Pentru a schimba structura etnică a Basarabiei s-a practicat, alături de rusificarea prin limbă, administrație,

școală și biserică, stămutarea românilor în alte provincii și aducerea altor locuitori ai Imperiului, de diverse naționalități. Propaganda rusească îi îndemna pe români să emigreze în Siberia, Caucaz sau în alte zone, unde li se promitea împrumutul cu pământ. Alții au preferat să treacă, din proprie inițiativă, Prutul. Pentru a favoriza venirea coloniștilor, în primii ani după anexare, noii veniți erau scutiți de plata impozitului global și de cel agricol pe trei ani cât și de serviciul militar. Coloniștii germani, aduși din regiunile poloneze și baltice, veniți în mai multe valuri între 1814-1842, erau scutiți de impozite și prestații pe timp de 10 ani, puteau primi un împrumut de la stat pe 10 ani, primeau un ajutor bănesc zilnic de la venirea în Basarabia până la prima recoltă, erau scutiți de prestațiile militare și le era asigurată libertatea cultului⁴. Au mai fost aduși coloniști: ruși, ucrainieni, lipoveni, polonezi, bulgari, găgăuzi, evrei, greci, germani, armeni ș.a. Au fost colonizate, în special, regiunile de margine, nordul cu populație ucrainiană și sudul cu un mozaic de populații din care cei mai numeroși au fost bulgarii și găgăuzii, urmărindu-se realizarea în Basarabia a mai multor zone etnice.

Basarabia a fost un teritoriu prosper în cadrul Principatului Moldova datorită faptului că era dens populată și pentru că pământul era roditor. După 1826 taxele vamale pentru exportul cu Rusia sunt eliminate ceea ce determină orientarea comerțului doar către Imperiu, în defavoarea legăturilor comerciale tradiționale cu celelalte teritorii românești, cu Polonia sau cu Austria. În cadrul economiei se dezvoltă doar unele ramuri ale agriculturii, pomicultură, legumicultură, viticultură, datorită exportului cu Rusia. Industria rămâne subdezvoltată, populația implicată în industrie fiind de circa 1%. În 1830 erau 2600 de meșteșugari și 150 de fabrici⁵.

Sunt înființate fabrici ce prelucrau materia primă locală: de săpun, de textile, de filat lână, de țesut covoare, de fabricare a lumânărilor, de cărămizi, țigle și alte materiale de construcții, de prelucrare a fructelor ș.a.

Datorită tarifelor vamale mari nu se puteau importa mașini agricole și tehnică necesară industriei, fapt ce a determinat ca Basarabia să rămână o provincie preponderent agrară. Pe toată perioada stăpânirii țariste populația ce locuia în zonele rurale era de peste 90%. Este aplicată legislația comercială rusă și are loc unificarea vamală cu Rusia. În aceste condiții Basarabia devine un furnizor de materii prime și o piață de desfacere pentru produsele rusești

Conform datelor statistice în 1850 în Basarabia existau 295 de fabrici și ateliere ce aveau o producție

anuală de 508.366 de ruble anual pentru ca în anul 1856 să fie inventariate 519 fabrici și ateliere cu o producție anuală de 1.128.521 de ruble, la o populație de 990.274 de locuitori⁶. Imperiul a dus o politică discriminatorie față de burghezia autohtonă, care avea drepturi și posibilități limitate, favorizând prin privilegii și înlesniri coloniștii care practicau activități industriale sau comerciale. În aceste condiții principalele ramuri economice și în special comerțul, sunt concentrate în mâinile alogenilor, aceștia fiind cei care vor include Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului țarist⁷.

În justiție este introdusă limba rusă, la fel ca în toate instituțiile, judecătorii și procurorii români sunt din ce în ce mai puțini, iar dosarele erau soluționate conform legislației rusești.

Introducerea monedelor rusești determină creșterea prețurilor. Populația se obișnuiește greu cu rubla rusească, chiar dacă în 1828 este stabilit un curs de schimb al acestor monede în asigurate, lei și parale de calcul⁸.

După interzicerea importului de monedă măruntă străină în Rusia este reconfirmată interdicția folosirii monedelor mărunte străine. În același timp țarul Nicolae I aprobă decizia Consiliului de Stat de înlocuire a monedelor de bilion străine cu monede de aramă rusești, la 13 mai 1828⁹.

Pentru a nu fi afectat comerțul și negustorii care dețineau sume importante în monede străine este permisă folosirea monedelor străine cu valoare mare în tranzacțiile externe însă circulația acestor monede este controlat de către stat.

După adoptarea noului Regulament pentru administrarea Basarabiei sunt luate măsuri pentru prevenirea înșelăciunilor și abuzurilor în ce privește activitatea de schimbare a banilor din provincie. Se dorea ca cei ce practică această meserie, vecselarii, să respecte unele reguli: să aibă o foaie, în care să se prezinte comportamentul și onestitatea acestora, cu avizul pozitiv a 6-12 din negustorii cei mai importanți din oraș, fiecare să aibă o masă cu un număr afișat la vedere pentru a putea fi ușor identificați, să aibă cântare verificate și să nu dețină monede false, din rândul lor să se aleagă un staroste creștin și unul evreu care să vegheze să nu aibă loc înșelăciuni sau dacă au avut loc să anunțe autoritățile și să transmită informații cu privire la cursul de schimb¹⁰. Aceste măsuri sunt trimise de către Cărmuirea provincială, guvernatorului general al Novorusiei și Basarabiei, pentru aprobare.

În anii următori poziția guvernului față de monedele străine este de a controla pătrunderea monedelor cu un conținut mare de aur și de a elimina circulația monedelor cu valoare mică. Pentru prevenirea circulației monedelor străine la un curs de schimb mai mare decât cel al valorii aurului este impusă o rată oficială de schimb, rată care era sub valoarea de piață a acestor monede.

În Basarabia vor pătrunde monede străine cu valoare mare în special ducații austrieci și ducații olandezi, poate chiar ducații bătuți la monetăria din Sankt Petersburg, știindu-se că la această monetărie au fost bătute astfel de monede până în anul 1867. Scoaterea acestor monede din circulație, cât și a celor

turcești, se va realiza treptat deoarece populația deținea sume importante în aceste monede, conform circulației monetare tradiționale din zonă.

În 1826 și 1832 este modificat designul monedelor de argint și de cupru. Baterea monedei de ¼ copeica și de ½ copeica (monede de ½ copeica s-au bătut în anii 1827 și 1828 cu designul folosit în timpul domniei țarului Alexandru I) este reluată în anul 1839. Monedele de cupru bătute în perioada 1831-1839, cu valori nominale de: 1, 2, 5 și 10 copeica, vor avea imprimate pe avers stema în care vulturul are aripile coborâte. Monedele de 5 și 10 copeici vor fi bătute în perioada 1831 și 1838/1839 atât din cupru cât și din argint.

1 kopeika 1831, tip III¹¹

Metal-cupru. Muchie netedă. Diametru: 24 mm. Greutate: 4,55 g. Grosimea 1mm¹². Monetărie: Suzun-KM. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1831. Au fost bătute 18 emisiuni, între anii 1831-1839. Tiraj total cunoscut pentru anul 1831: 13. 050. 025 de exemplare la monetăria Ecaterinburg- *E M* și 2.000.000 de exemplare la monetăria Suzun- *CM*¹³.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o suliță în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiiele, o făclie, două fulgere și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei sunt imprimate inițialele meșterului monetar Fedor Hvoshinskiy-ФХ. Dedesubt anul emisiunii, 1831.

Revers: central, valoarea nominală, 1 КОПѢЙКА, pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, întreruptă la mijloc de un punct, inițialele monetăriei, *K.M.*.

Astfel de monede, ce pot fi considerate variante, au fost bătute între anii 1831-1839 și monetăria Suzun-*CM*. Aceste monede nu au imprimate, pe avers, inițialele meșterului monetar. În același timp o parte din monedele bătute la monetăria Ecaterinburg - *E M*, în anii 1837 și 1838, au imprimate inițialele meșterilor monetari Nikolai Alekseev- *HA* și Constantine Thomson- *KT*. După această dată au fost bătute alte două tipuri monetare, cu aceeași valoare nominală ce aveau imprimate pe avers monograma țarului.

2 kopeiki 1837, tip III¹⁴

Metal-cupru. Muchie netedă. Diametru: 29 mm. Greutate: 9,1 g¹⁵. Monetărie: Ecaterinburg, *E M*. Fețe

amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1831. Au fost bătute 14 emisiuni, între anii 1831-1839. Tiraj total cunoscut pentru anul 1837: 16.845.000 de exemplare la monetăria Ecaterinburg- *EM* și 1.500.000 de exemplare la monetăria Suzun- *KM*¹⁶.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie, două fulgere și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolai Alekseev- *HA*. Dedesubt anul emisiunii, 1837.

Revers: central, valoarea nominală, 2 КОПѢЙКИ, pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, întreruptă la mijloc de un punct, inițialele monetăriei, *K.M.*

Astfel de monede, ce pot fi considerate variante, au fost bătute între anii 1831-1839 și la monetăria Suzun-*CM*. Aceste monede nu au imprimate, pe avers, inițialele meșterului monetar. În același timp o parte din monedele bătute la monetăria Ecaterinburg - *EM*, au imprimate inițialele meșterilor monetari Fedor Hvoshinskiy- *ΦX* și Constantine Thomson- *KT*. După această dată au fost bătute alte două tipuri monetare, cu aceeași valoare nominală ce aveau imprimate pe avers monograma țarului și ulterior stema cu vulturul cu aripi ridicate.

În anul 1839 este introdus un nou nominal, moneda de 3 copeici. Cel mai probabil introducerea acestei monede a avut ca scop fluidizarea tranzacțiilor mărunte, ușurarea schimburilor de produse de primă necesitate realizate de populație.

5 kopeiki 1835, tip IV¹⁷

Metal-cupru. Muchie netedă. Diametru: 36,6 mm. Greutate: 22,72 g. Grosime: 2,6 mm¹⁸. Monetărie: Ecaterinburg, *EM*. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1831. Au fost bătute 20 de emisiuni, între anii 1831-1839. Tiraj total cunoscut pentru anul 1835:

41.763.000 de exemplare la monetăria Ecaterinburg- *EM* și 5.000.000 de exemplare la monetăria Suzun- *KM*¹⁹.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie, două fulgere și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Fedor Hvoshinskiy- *ΦX*. Dedesubt anul emisiunii, 1835.

Revers: central, pe două rânduri, valoarea nominală, 5 КОПѢЕКЪ. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, întreruptă la mijloc de un punct, inițialele monetăriei, *E.M.*

Astfel de monede, ce pot fi considerate variante, au fost bătute între anii 1831-1839 și monetăria Suzun-*CM*. Aceste monede nu au imprimate, pe avers, inițialele meșterului monetar. În același timp o parte din monedele bătute la monetăria Ecaterinburg - *EM*, au imprimate inițialele meșterilor monetari Nikolai Alekseev- *HA* și Constantine Thomson- *KT*.

Monede din cupru de 5 copeici au mai fost bătute între anii 1850-1859. Aceste monede pot fi considerate ca fiind un tip monetar nou deoarece pe avers au imprimat o altă variantă a stemei Imperiului, iar pe revers au un design diferit.

Între anii 1832-1858 au fost bătute, în paralel cu monedele de cupru, monede de 5 copeici din argint. Aceste monede pot fi considerate ca fiind un tip monetar nou deoarece pe avers au imprimat o altă variantă a stemei Imperiului, iar pe revers au un design diferit.

5 kopeiki 1839, tip V²⁰

Metal-argint 868 ‰. Muchie zimțată oblic. Diametru: 15,1 mm. Greutate: 1,04 g. Grosime: 0,7 mm²¹. Monetărie: Saint Petersburg- *C.П.Б.* Fețe amplasate meda-listic. Intrată în circulație în anul 1832. Au fost bătute 27 de emisiuni, între anii 1832-1858. Tiraj total cunoscut pentru anul 1839: 1.002 de exemplare²².

Avers: central, stema Imperiului, vulturul cu două capete încoronate cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul, iar în gheare sceptrul și globul crucifer. Scutul central de pe pieptul vulturului, stema Moscovei, este înconjurat de lanțul ordinului Sfântului Andrei. Pe aripile vulturului sunt imprimate șase scuturi cu steme ale unor regate sau ducate integrate Imperiului: Kazan, Astrakhan, Siberia, pe aripa stângă și Polonia, Taurica, Finlanda, pe

aripa dreaptă. În stânga și în dreapta stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev- *НГ*. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur (stânga) și de stejar (dreapta). Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 5 КОПѢКЪ, pe două rânduri. După valoarea nominală, sub o linie orizontală ornamentală întreruptă la mijloc de un punct anul emisiunii, 1839 și dedesubt inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

Alături de inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev- *НГ* întâlnim și inițialele altor meșteri: Alexey Chadov- *АЧ*, Constantine Butenev - *КБ*, Pavel Alekseev - *ПА*, Nikolay Iossa - *ИИ*, Fedor Blum - *ФБ*²³.

Tirajul foarte mic al emisiunii din anul 1839 ne determină să credem că în Basarabia au ajuns foarte puține piese cu acest milesim însă având în vedere perioada îndelungată în care a fost bătut acest tip monetar credem că moneda de argint cu valoarea nominală de 5 copeici a fost folosită intens în tranzacțiile comerciale mărunte.

10 kopeiki 1833, tip IV²⁴

Metal-cupru. Muchie netedă. Diametru: 42 mm. Greutate: 45,44 g. Grosime: 3 mm²⁵. Monetărie: Ecaterinburg, *Е М*. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1831. Au fost bătute 20 de emisiuni, între anii 1831-1839. Tiraj total cunoscut pentru anul 1836: 7.240.000 de exemplare la monetăria Ecaterinburg- *ЕМ* și 600.000 de exemplare la monetăria Suzun- *КМ*²⁶.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie, două fulgere și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar: Fedor Hvoshinskiy- *ФХ*. Dedesubt anul emisiunii, 1833.

Revers: central, valoarea nominală, 10 КОПѢКЪ, pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, întreruptă la mijloc de un punct, inițialele monetăriei, *Е.М.*

Astfel de monede, ce pot fi considerate variante, au fost bătute între anii 1831-1839 și la monetăria Suzun- *СМ*. Aceste monede nu au imprimate, pe avers, inițialele meșterului monetar. În același timp o parte din monedele bătute la monetăria Ecaterinburg - *Е М*, au imprimate inițialele meșterilor monetari Nikolai Alekseev- *НА* și Constantine Thomson- *КТ*.

Între anii 1832-1858 au fost bătute, în paralel cu monedele de cupru, monede de 10 copeici din argint. Aceste monede pot fi considerate ca fiind un tip monetar nou deoarece pe avers au imprimat o altă variantă a stemei Imperiului, iar pe revers au un design diferit.

În perioada 1832-1858 pe monedele de argint, cu valoare nominală de 5, 10, 20, 25, 50 copeici și 1 ruble este imprimată stema Imperiului în care vulturul este cu aripile ridicate. Acest model al vulturului de pe stemă este folosit și pentru moneda de platină de 3 ruble, cât și pentru moneda de 5 ruble din aur.

10 kopeiki 1839, tip V²⁷

Metal-argint 868 %. Muchie zimțată oblic. Diametru: 17,65 mm. Greutate: 2,07 g²⁸. Monetărie: Saint Petersburg - *С.П.Б.* Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1832. Au fost bătute 28 de emisiuni, între anii 1832-1858. Tiraj total cunoscut pentru anul 1839: 2.419.502 exemplare²⁹.

Avers: central, stema Imperiului, vulturul cu două capete încoronate cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul, iar în gheare sceptrul și globul crucifer. Scutul central de pe pieptul vulturului, stema Moscovei, este înconjurat de lanțul ordinului Sfântului Andrei. Pe aripile vulturului sunt imprimate șase scuturi cu steme ale unor regate sau ducate integrate Imperiului: Kazan, Astrakhan, Siberia, pe aripa stângă și Polonia, Taurica, Finlanda, pe aripa dreaptă. În stânga și în dreapta stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev- *НГ*. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur (stânga) și de stejar (dreapta). Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 10 КОПѢКЪ, pe două rânduri. După valoarea nominală, sub o linie orizontală ornamentală întreruptă la mijloc de un cerc în care se află un punct anul emisiunii, 1839 și dedesubt inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

Alături de inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev-*НГ* întâlnim și inițialele altor meșteri: Alexey Chadov - *АЧ*, Constantine Butenev - *КБ*, Pavel Alekseev - *ПА*, Nikolay Iossa - *ИИ*, Fedor Blum - *ФБ*.

În iulie 1839 țarul Nicolae I aprobă propunerile Consiliului de Miniștri referitoare la reformarea sistemului monetar. Se dorea scoaterea din circulație a asignatului și reintroducerea în circulație a rublei de argint ca unitate de bază a sistemului monetar. Monedele de aur și de platină sunt păstrate însă sunt evaluate la prețul rublei de argint, 103 de copeici de argint pentru o rublă de

aur, la 1 iulie 1839³⁰, cursul lor fiind modificat ulterior în funcție de fluctuația prețurilor pe piața mondială. Cursul rublei asigurate față de rubla de argint este stabilit la 3,5:1, iar monedele străine de aur și argint urmau să circule conform cursului oficial fixat prin documentele din 10 decembrie 1838 și 14 iulie 1939³¹.

Un alt aspect al reformei monetare inițiate de ministrul de finanțe E.F. Kankrin în anul 1839 avea în vedere renunțarea la asigurate și introducerea banilor de hârtie ce puteau fi schimbați în argint. În acest scop au fost emise bilete de depozit, cu valori de 1, 3, 5, 10, 25, 50 și 100 de ruble³², ce aveau acoperire în emisiuni de argint. Statul garanta schimbarea biletelor de depozit în monede de argint. Ulterior sunt tipărite bilete de credit garantate cu proprietăți imobiliare, iar în anul 1843 au fost puse în circulație bilete de credit cu valoare exprimată în ruble de argint garantate de moneda de argint și de biletele de depozit³³. Biletele de credit determină egalizarea valorii dintre rubla de hârtie și rubla de argint și implicit restabilirea încrederii populației în biletele de hârtie.

Prin reforma monetară din 1839, introdusă concomitent și în Basarabia, este impus, de la 1 ianuarie 1840, sistemul monometalist bazat pe argint. Rubla de argint își păstrează titlul-argint 868 ‰, greutatea și dimensiunea.

20 kopeiki 1846, tip III³⁴

Metal-argint 868 ‰. Muchie zimțată oblic. Diametru: 22,3 mm. Greutate: 4,14 g. Grosime: 1,3 mm³⁵. Monetărie: Saint Petersburg - *С.П.Б.* Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1832. Au fost bătute 24 de emisiuni, între anii 1832-1858. Tiraj cunoscut pentru emisiunea 1846: 630.005 de exemplare³⁶.

Avers: central, stema Imperiului, vulturul cu două capete încoronate cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul, iar în gheare sceptrul și globul crucifer. Scutul central de pe pieptul vulturului, stema Moscovei, este înconjurat de lanțul ordinului Sfântului Andrei. Pe aripile vulturului sunt imprimate șase scuturi cu steme ale unor regate sau ducate integrate Imperiului: Kazan, Astrakhan, Siberia, pe aripa stângă și Polonia, Taurica, Finlanda, pe aripa dreaptă. În stânga și în dreapta stemei inițialele meșterului monetar Pavel Alekseev - *ПА.* Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur (stânga) și de stejar (dreapta). Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 20 КОПѢЕКЪ,

pe două rânduri. După valoarea nominală, sub o linie orizontală ornamentală întreruptă la mijloc de un cerc în care se află un punct anul emisiunii, 1846 și dedesubt inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

Alături de inițialele meșterului monetar Pavel Alekseev - *ПА* întâlnim și inițialele altor meșteri: Nikolay Grachev - *ГГ*, Alexey Chadov - *АЧ*, Constantine Butenev - *КБ*, Nikolay Iossa - *ИИ*, Fedor Blum - *ФБ*.

Monedele de 20 de copeici au mai multe variante: există mai multe deosebiri în designul vulturului, în anii 1832-1843, 1845-1847, 1849-1851 și 1854-1858,

Sfântul Gheorghe este imprimat cu sau fără mantie, în anii 1849 și 1850 sau există deosebiri în realizarea liniei ornamentale de pe revers³⁷.

- Va urma -

Note:

1. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=1417>
2. http://istoria.md/articol/438/Organizarea_Basarabiei_Administra%C5%A3ia
3. http://istoria.md/articol/438/Organizarea_Basarabiei_Administra%C5%A3ia
4. http://istoria.md/articol/6/Basarabia_Mare_Basarabia_%C5%A2arist%C4%83_Bessarabia
5. <http://www.scritub.com/istorie/Industria-Basarabiei-in-Perioa1311321322.php>
6. Ibidem.
7. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=147>
8. Ana Boldureanu, Eugen Nicolae, op.cit., p.302.
9. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/84_102_Cadrul%20legal%20al%20circulației%20și%20schimbului%20monedelor%20straine%20in%20Imperiul%20Rus%20%281769-1839
10. Ibidem.
11. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1831/1_kopejka
12. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-2-kopeks-1810-1830/?tid=59381>
13. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1831/1_kopejka
14. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1837/2_kopejki
15. https://colnect.com/ro/coins/coin/32580-2_Kopeks_EM-1825_~_1855_-_Nicolae_I-Imperiul_Rus
16. <https://en.numista.com/catalogue/pieces27774.html>
17. <https://en.numista.com/catalogue/pieces15879.html>
18. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-5-kopeks-1831-1839/?tid=59747>
19. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1834/5_kopeek_cu
20. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1839/5_kopeek_ag
21. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-5-kopeks-1832-1858/?tid=43608>
22. https://colnect.com/ro/coins/coin/23126-5_Kopeks-1825_~_1855_-_Nicolae_I-Imperiul_Rus
23. <https://en.numista.com/catalogue/pieces26893.html>
24. <https://en.numista.com/catalogue/russia-empire-33.html>
25. https://colnect.com/ro/coins/coin/23122-10_Kopeks_EM-1825_~_1855_-_Nicolae_I-Imperiul_Rus
26. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-10-kopeks-1831-1839/?tid=59659>
27. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1839/10_kopeek
28. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-10-kopeks-1832-1858/?tid=43604>
29. <https://en.numista.com/catalogue/pieces24594.html#>
30. Ana Boldureanu, Eugen Nicolae, op.cit., p.305.
31. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/84_102_Cadrul%20legal%20al%20circulației%20și%20schimbului%20monedelor%20straine%20in%20Imperiul%20Rus%20%281769-1839%29.%20Specificul%20o%20funcționarii%20lui%20in%20Basarabia.pdf
32. http://www.academia.edu/5023456/S_Matveev_red_Conspecte_numismatice_III_Chi%C5%9Ffin%C4%83u_201
33. Ana Boldureanu, Eugen Nicolae, op.cit., p.306.
34. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1846/20_kopeek
35. <https://en.numista.com/catalogue/pieces9396.html>
36. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-20-kopeks-1832-1858/?tid=43513>
37. <https://www.m-dv.ru/money-rossii-1700-1917/kid,17/mid,5/nid,27/typos.html>

Doamna Elena Cuza – simbolul carității românilor

- urmare din pagina 1 -

La vârsta de șapte ani, Elena a fost trimisă la Șcheia, la Colegiul particular al fratelui Ecaterinei, Constantin Sturdza și al soției acestuia, Agripina. Aceștia angajaseră profesori și guvernante pentru copiii lor.

La 14 ani, după terminarea Colegiului particular de la Șcheia, Elena Rosetti nu se întoarce la Solești, după cum ar fi dorit, ci pleacă la Iași împreună cu verișoarele sale și cu mătușa Agripina pentru a-și desăvârși educația. La Iași, Elena Rosetti mergea adesea la casa verișoarei sale Didița Mavrocordat, unde se adunau tinerii culți din acest oraș. Aici îi cunoaște pe Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Costache Negri, Matei Millo și alții². La vârsta de 19 ani, Elena l-a cunoscut pe Alexandru Ioan Cuza. Probabil, l-a întâlnit în casa Didiței Mavrocordat, cu al cărui soț fusese coleg la Institutul Cuenim din Iași sau la balurile lui Nicolae Cantacuzino.

De statură mijlocie, cu o înfățișare plăcută, trăsături regulate, ochi albaștri și păr castaniu buclat, Alexandru Cuza plăcea tuturor de la prima vedere. Foarte inteligent, spiritual, cu purtări simple, familiale, era primit în toate saloanele, cu deosebire de femei, care-l găseau curtenitor și vesel. Cuceritor când voia, prietenos cu cei de aproape, lua parte la mai toate petrecerile unele din ele destul de scandaloase pentru cei ce țineau la buna lor faimă... "Îndată după revenirea în țară, când slăbiciunile lui nu erau încă prea mult cunoscute, întâlni pe Elena Rosetti, care, deși nu era o fată bogată, făcea parte din protipendadă și avea întinse legături de rudenie cu cei care conduceau Moldova. Alexandru Cuza nu era un om de interes, luându-se mai mult după îndemnul inimii decât al rațiunii, privi totuși pe această mică boieroaică ca o partidă bună pentru începutul carierei sale funcționărești".³

Elena Rosetti și Alexandru Ioan Cuza s-au căsătorit la Solești, la data de 30 aprilie 1844, după Paște, la biserica familiei soției. Rar se întâlnesc două fături mai diferite. Crescută de o mamă aprigă și autoritară, Elena avea o fire cu totul opusă soțului ei: domoală, retrasă, cumpătată, cam stângace și puțin timidă. Lipsită de încredere în forțele proprii era stăpânită în societate de puternice complexe de inferioritate.

Imediat după căsătorie, tinerii însurăței s-au mutat la Galați. Aici, trăiau alături de părinții lui Alexandru: Ioan și Soltana (născută Cozadini), dar aceștia erau deseori

plecați la moșia Bărboși din Fălciu sau la Iași. Pe atunci, Alexandru era judecător al ținutului Covurlui și era ocupat mai tot timpul. Astfel, Elena petrecea mult timp singură. Nu prea ieșea în societatea din Galați, deși mama sa o îndemna mereu să iasă și să-și facă prietene. În schimb, Elena cerea des detalii despre Solești.

În anul 1848, au izbucnit mișcări revoluționare și în spațiul românesc. Alexandru Ioan Cuza a participat la evenimentele din 1848. La 29 martie 1848 este arestat la Iași și, alături de alți 11 fruntași ai revoluției din Moldova, au fost trimiși sub escortă la Galați, de aici urmând să fie încredințați autorităților turcești de la Măcin. În timpul acestor evenimente, Elena se afla la Solești. Imediat ce a aflat această veste a plecat la Galați. Deși avea doar

23 de ani, era decisă să facă tot ce-i stă în putință pentru a-și salva soțul. Și-a amanetat toate

bijuteriile pentru a face rost de banii necesari salvării lui. Ajungând la Galați, Elena a mers la consulul englez Cuminghan, prieten al familiei și simpatizant al ideilor politice revoluționare. Intrând în legătură cu legația engleză de la Brăila, Cuminghan reuși să devieze traseul la Brăila, unde cei 12 revoluționari au fost debarcați.

Alexandru Ioan Cuza nu se mai poate întoarce în Moldova. El merge mai întâi în Transilvania, unde participă la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3-5 mai 1848, apoi trece în Bucovina, la Cernăuți, găsind adăpost în casa lui Eudoxiu Hurmuzachi. Mai târziu, revine în Moldova în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica

La scurtă vreme după ce Cuza a fost numit pârcălab la Galați, în 1852, au apărut primele neînțelegeri în căsnicia lor. Farmecul și veselia naturală ale lui Cuza atrăgeau femeile din societatea gălățeană și cea ieșeană, față de care el nu rămânea indiferent. Cum alesul celor două Principate de la 1859 avea nevoie de o locuință potrivită la Iași, a fost închiriată casa spătarului unionist Mihalache Cantacuzino din Ulița Mare (azi, Lăpușneanu) care, în zilele noastre, adăpostește Muzeul Unirii. Numeroasele sale infidelități au devenit subiect de bârfe, ajunse și la urechile mamei Elenei. Cu ajutorul mamei sale, Elena face față rezonabil îndatoririlor ei de principesă domnitoare, implicându-se în numeroase acțiuni de binefacere și educare a populației sărace.

Flirturile soțului cu diverse femei o amărau tare mult. Mai tânără cu vreo 7 ani decât doamna Elena, cochetă,

inteligentă și figură încântătoare cu ochi fascinanți, Maria Obrenovici făcea furori prin saloanele vremii. Având cunoștințe politice și vorbind limbi străine, datorită traiului în lumea curții sârbești refugiată în Valahia, l-a fermecat cu ușurință pe chipeșul Cuza Vodă.

Aventura soțului cu Maria Obrenovici a determinat-o să plece din țară pentru o perioadă. Trei ani a durat autoexilarea Elenei. Trece prin Paris, Roma, Neapole, Veneția, Torino, Milano și în acest timp se ocupă de educația celor trei nepoți ai ei, copiii surorii sale Zoe, soția lui lordache Lambrino, care murise de timpuriu. În calitate de principesă domnitoare, Elena are și unele contacte diplomatice. De exemplu, împăratul francez Napoleon al III-lea i-a făcut o primire triumfală la palatul Tuileries și i-a acordat o audiență de peste o oră.

Ce anume a determinat-o pe Elena Cuza să revină, incognito, în primăvara lui 1862, după trei ani de absență? Pot fi mai multe explicații. Or fi înduplecat-o argumentele mamei și prietenilor care îi explicau că absența ei provoca un scandal și îl lipsea pe Cuza de sprijin. Totodată, făcea astfel jocul inamicilor soțului, expunându-l influenței camarilei condusă de directorul Poștei, Liebrecht. Adevărul este că Elena îl iubea încă pe Cuza, în ciuda infidelităților lui.

La această atitudine mai combativă a contribuit și schimbarea survenită în personalitatea Elenei. La Paris a acordat o mai mare atenție aspectului ei exterior, s-a îmbrăcat cu mai multă grijă și a căpătat gusturi sofisticate, a citit intens și era mai bine informată asupra problemelor politice și sociale ale timpului. Devenind o femeie hotărâtă, a început să iasă din umbra mamei, dezvoltându-și o personalitate bine conturată.

Elena a revenit în țară în anul 1862. Îl ia prin surprindere pe soțul ei care o știa timidă și stângace. Spre surpriza lui, Elena devenise stăpână pe mișcările și vorbele ei. Cuza a fost încântat și impresionat de această Elena "renăscută", fiind încurajat și de sfetnicii săi apropiați "între care Alecsandri și Costache Negri" să îi acorde soției sale încă o șansă. Simbolul acestei împăcări a fost Palatul de la Ruginoasa. Aici era locul de refugiu, unde Elena putea fura câteva momente de fericire, în intimitate cu soțul ei. Și, lucrul cel mai important, era enclava unde rivala ei, Maria, n-a avut voie să pătrundă vreodată.

Elena s-a străduit din răzputeri să se ridice la nivelul așteptărilor și al îndatoririlor sociale ce îi reveneau ca prima doamnă a țării. Lua parte la ceremoniile de la Palat, prezida dineuri, organiza baluri și spectacole de teatru, alături de soțul ei, primea personaje importante în audiențe particulare. Totuși, ea a rămas o conservatoare, care socotea că încă nu sosise momentul ca femeile să ia parte activă la viața politică.

Elena începe să viziteze așezămintele publice, instituțiile de binefacere și cultură. În apartamentul ei a fost amenajată o cameră unde confecționa îmbrăcăminte pentru cei sărmani pe care o dădea preoților să le împartă săracilor, fără a preciza de unde vin. Când domnitorul Cuza a cumpărat Palatul de la Ruginoasa în 1862, doamna Elena s-a ocupat de înzestrarea și mobilarea sa .

Împreună cu doctorul Carol Davila, Elena cerceta așezămintele de binefacere din București și văzând că numărul orfanilor este foarte mare, s-a decis să pună bazele unui nou așezământ după planurile mitropolitului Filaret II, dăruind la început suma de 1000 de galbeni din caseta particulară. La 29 iulie 1862 a fost pusă piatra de temelie a Azilului „Elena Doamna” de la Cotroceni.

Vasile Alecsandri impresionat de acțiunile caritabile ale primei doamne a donat azilului colecția sa de poezii populare, care au fost publicate în ediție de lux pentru boieri și pe hârtie obișnuită pentru populația de rând. Banii obținuți din vânzarea cărții au fost utilizați la construcția azilului.

În 1864, Alexandru Ioan Cuza a trebuit să facă față inundațiilor Dâmboviței și a participat la salvarea gospodăriilor amenințate de ape. Acestea au fost ocazia potrivită ca domnul să-și aducă la Palat pe Alexandru, fiul născut de Maria Obrenovici, pe care l-a prezentat soției ca fiind un orfan salvat de la înec, pe care dorea să-l păstreze până la găsirea părinților. Dar Elena știa cine este copilul și i-a scris soțului că nu va fi de acord cu înfierea acestui copil și că preferă divorțul în locul glumelor pe seama sa.

Deși era hotărâtă la început să nu facă nici un compromis în acest sens, Elena s-a răzgândit, când asistă din balcon la o întâlnire a lui Cuza cu țărani veniți la Ruginoasa, în septembrie 1864, să-i mulțumească pentru legea rurală, considerând „păcatul” minor, pe lângă marele acte patriotice. Astfel, generoasă, i-a îndeplinit dorința spunându-i că înfiază copilul din datorie de suflet „cum tu îți faci o datorie de sânge”. După înfierea copilului, Elena s-a dedicat total îngrijirii acestuia, ocupându-se mai puțin de fapte caritabile ca mai înainte. Treptat, copilul îi deveni foarte drag.

La București, la palatul de la Cotroceni, Maria Obrenovici își făcea foarte des apariția, motiv pentru care doamnele din înalta societate începuseră să se îndepărteze de Elena. În 1865, soții Cuza l-au înfiat pe Dimitrie, al doilea copil al domnului cu Maria Obrenovici. Din nou umilințe pentru principesa Elena.

La 11 februarie 1866, Cuza a fost nevoit să abdice. Înainte de a pleca în exil, Elena mai vizitează o dată Azilul „Elena Doamna” pentru a-și lua rămas bun de la colaboratorii ei de aici. Urcat într-o trăsură specială, în seara de 13 februarie 1866, ex-domnitorul păzit de trei militari era condus la Predeal și exilat peste graniță. Spre surprinderea tuturor, pe drum i s-a alăturat și Maria care a plecat de bunăvoie cu omul proscris, care nu mai reprezenta nimic pentru o femeie interesată de mărire, cum o categoriseau contemporanii.

Deși era bănuțată că ar fi fost unealtă a complotiștilor, nu a dat nici o lămurire. A păstrat legea tăcerii. La 26 februarie 1866, Elena a sosit la Brașov, de unde trebuia să plece cu soțul ei. Dar, aici află că soțul ei plecase, dând-o drept soție în fața autorităților de la graniță pe Maria Obrenovici. Familia sa insista ca Elena să divorțeze de soțul necredincios. Dar Elena preferă să plece după Cuza, fiind sigură că soțul ei își iubea foarte mult copiii și pe ea o respecta destul de mult ca să rupă în cele din urmă legătura cu Maria Obrenovici și să-și crească copiii în siguranță.

În aprilie 1869, Elena se afla în străinătate alături de soțul ei, dar este nevoită să revină la Solești din cauza stării critice a mamei sale care va muri curând. După înmormântare, Elena s-a întors la soțul și la copiii adoptați. În 1870, ei s-au mutat la Florența, iar în 1873 la Heidelberg în Germania. Pe drum, la trecerea Munților Alpi, Cuza răcește ceea ce îi agravează boala. La 15 mai 1873, la trei zile după sosirea la Heidelberg, Cuza a murit sub privirile soției sale.

După înmormântarea soțului, Elena, împreună cu Alexandru și Dimitrie, se stabilesc la Paris. Aici, Alexandru urmează facultatea de drept și unele cursuri de istorie. În 1882, Elena se întoarce la Ruginoasa. În anul 1880, Elena Cuza a înființat la Iași Spitalul de copii „Caritatea”, într-un imobil cumpărat de fratele ei, Constantin Rosetti. Clădirea există și azi, acolo funcționând Spitalul de Urgență.

În anul 1888, fiul mai mic, Dimitrie, suferind de o boală de piept, se împușcă. Elena îl înmormântează la Ruginoasa, alături de tatăl lui. În anul 1889, celălalt fiu se căsătorește cu Maria Moruzi, pleacă în călătorie de nuntă și moare la Madrid, după ce își făcuse testamentul în favoarea soției. Ajunsă moștenitoare a întregii averi a lui Cuza, implicit a moșiei Ruginoasa, Maria Moruzi a marginalizat-o pe Elena Cuza, fapt care o determină să părăsească pentru totdeauna acest loc.

După 1890 a făcut multe donații. Într-o scrisoare trimisă doctorului Serfioți, în decembrie 1894, Elena Cuza preciza că va trimite prin intermediul Băncii Naționale suma de 1.000 de franci, donație anuală pentru Spitalul „Elisabeta Doamna - Caritatea Gălățeană”. Ultimii ani de viață, când toți cei dragi muriseră, i-a petrecut într-o casă modestă din Piatra Neamț. Ducea un trai auster, dar faptele filantropice le-a continuat până la moarte. *În fiecare sâmbătă împărțea bani săracilor care se strângeau în fața casei. Din venitul anual de 120.000 de lei opea pentru cheltuielile curente și pentru sprijinirea săracilor suma de 20.000 de lei, restul îl dona către spitalul din Piatra Neamț, Băile Populare și Spitalul „Caritatea” din Iași.*⁴

Elena Cuza a sprijinit și dezvoltarea învățământului gălățean. La rugămintea învățătorului Ștefan Chimet, în 1881, a contribuit cu suma de 5.000 de lei la înălțarea Școlii „Cuza Vodă”, situată în apropierea portului. Tot atunci a donat un bust de bronz al domnitorului, „opera unuia dintre cei mai cunoscuți sculptori francezi”, care acum se află în curtea Muzeului Județean de Istorie din Galați. Cu puțin timp înainte de moarte, a dispus refacerea bisericii din Ruginoasa și a sprijinit inițiativa ridicării unui bust al lui Alexandru Ioan Cuza la Mărășești. A făcut demersuri și a mutat rămășițele pământești ale domnitorului Alexandru Ioan Cuza în cripta bisericii de la Ruginoasa.

În dimineața de 2 aprilie 1909, la ora 5, și-a dat sfârșitul, desfăcându-se de legăturile sale pământești. (...). Smerenia acestei doamne este demnă de reținut: fu îmbrăcată în rochia neagră, pe care și-o pregătise singură. (...) În urma morții sale, Mitropolitul Moldovei trimise ordine ca pe tot întinsul Moldovei să se tragă clopotele bisericilor și mănăstirilor, „pentru ca râul, pădurea și muntele să afle că a murit Doamna Elena

Cuza”. A fost îngropată în cripta familiei de la Solești, alături de mama sa pe care o venera, iar înmormântarea a fost modestă, așa cum i-a fost și viața, fără prezența personalităților vremii, așa cum s-ar fi convenit, iar slujba a fost săvârșită de un singur preot. Nicolae Iorga scria la moartea ei: „A murit la Piatra Neamț femeia ideal de bună și de modestă care a fost Măria Sa Doamna Elena, tovarășa lui Vodă Cuza. Orice laudă, orice semn de durere par nepotrivite față de marea simplitate a ființei pământești care, trăind printre noi, cei plini de neajunsuri și păcate, a dus o viață cerească, asemenea îngerilor”.⁵ De asemenea, Alexandru D. Xenopol adresa un emoționant mesaj tuturor românilor de a veni la Solești să salute „mormântul în care se va odihni acea care a fost Doamna Elena Cuza.”: „Să arătăm azi rămășițelor acestei sfinte, că în piepturile românești nu s-a sleit sângele recunoștinței. Să o însoțim cu toții cu făclii de doliu pe aceea care Sfântă a fost Elena Cuza, sfântă prin înfrângerea durerilor omenești, sfântă prin dragostea ei către săraci și nevoiași, sfântă prin viața ei de pustnic pe care a dus-o.”⁶

Așadar, Elena Cuza, soția domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a rămas în amintirea colectivă drept o persoană blândă, de o mare finețe sufletească, smerită, credincioasă, preocupată de multe acte filantropice. Între acestea, a întemeiat Azilul „Elena Doamna” pentru copiii orfani din București, a făcut donații personale, a organizat strângerea unor fonduri pentru diverse nevoi obștești și a manifestat grijă pentru ridicarea unor școli și spitale. Apelativele „minunata principesă” și „doamna tuturor românilor” nu erau deloc exagerate în privința soției domnului Unirii, dacă cercetăm faptele ei pline de bunătate și milă creștină. Întreaga viață a Elenei Cuza a fost model de înțelegere, de virtute, demnitate și devotament, numele ei înscriindu-se la loc de cinste alături de al domnitorului Alexandru-Ioan Cuza. Principesa Elena Cuza a fost o martiră, demnă de respectul neamului românesc.

Bibliografie selectivă:

Col. (rtr.) Constantin Chiper, Marcela Isac (Cucu), George Dan Burghilea, Vera Tărăță, *Monografia comunei Solești*, Editura Thalia, Vaslui, 2002.

Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Editura Pelendava, Craiova, 2002.

Oltea Rășcanu-Grămăticu (coord.), *Posteritatea lui Alexandru Ioan Cuza*, Editura Sfera, Bârlad, 2008

Revista „*Soleștii Elenei Cuza*”, nr. 3 din 2007 și nr. 4 din 2008.

Note:

1. Petru Necula, Mihai Ciobanu, *Dicționarul personalităților vasluiene*, Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2001, p. 51.
2. *Ibidem*, p. 52
3. Oltea Rășcanu Gramaticu, *Posteritatea lui Al. I. Cuza*, Editura Sfera, Bârlad, 2008, p. 24
4. Daniela Șontică, *Elena Cuza una inimile spre acte de binefacere*, Ziarul Lumina, 6 mai 2020.
5. *Ibidem*.
6. Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Editura Pelendava, Craiova, 2002, p.228.

Proza Vetrișanului

Lina CODREANU

Peste zece volume de poezie, precum și colaborări în diferite antologii l-au consacrat pe Ioan Măcnea Vetrișanu între poeții contemporani, recunoaștere dată și de calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor din România. Menționăm câteva titluri de volume de poezie publicate îndată după 1991: *Toamnă în patru anotimpuri*, *Ospăț și cenușă*, *Rugăciune*, *Un veac într-un vis*, *Ușa cerului*, *Poem în zăpadă*, *Rădăcini de Prut* etc. În tandem, proza lui Măcnea Vetrișanu începe cu o monografie a satului natal (*Atingerea mitului. Monografia Vetrișoaia – 475 de ani*, 2003) și continuă până la romanul cvasi-autobiografic, specie intens cultivată în literatura română de după 1990.

În România de azi, Vetrișoaia este o localitate modernă situată pe malul drept al râului Prut, în marginea de est a Europei, care, în vremuri de restriște istorică s-a aflat „în calea tuturor răutăților”, cum nota cronicarul Miron Costin. Născut aici, la 16 iunie 1935, Ioan Măcnea a preluat în antroponimul scriitoricesc și derivatul *Vetrișanu*, ceea ce indică legătura indisolubilă a omului cu locul. Și vetrișanul nu a înșelat spiritul locului nici în planul socio-uman, nici în cel spiritual. Amintim doar că Ioan Măcnea a fost un renumit primar timp de mai multe legislaturi, care a ridicat standardul de viață al consătenilor, modernizând fața localității prin realizarea unor instituții rurale, inedite pe valea Prutului: muzeu etnografic, parcuri, statui, teatru de vară, bibliotecă etc. În plan spiritual, este membru al Academiei Rurale "Elanul" (Giurcani), colaborator la diferite publicații, organizator de festival etno-folcloric și al unor periodice evenimente culturale la care au participat renumite personalități din domeniul artistic (Grigore Vieru, Mircea Dinescu, ansambluri folclorice și interpreți de anvergură națională, de pildă). Așadar, este îndreptățit să-și întregască antroponimul prin derivarea cu sufixul de origine – *Ioan Măcnea-Vetrișanu*.

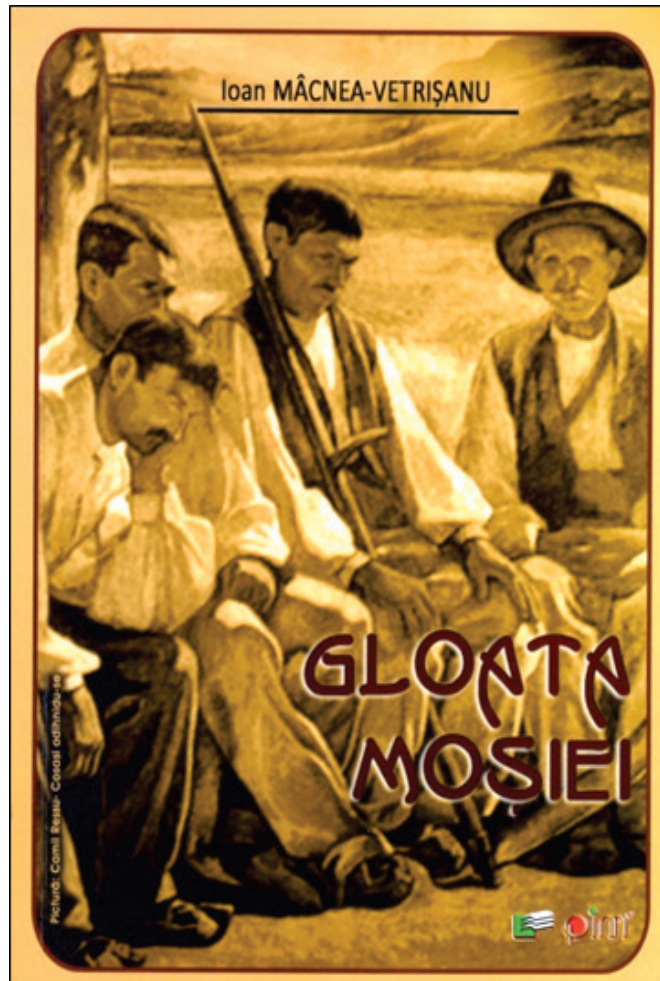
Romanul asupra căruia facem vorbire – *Gloata moșiei* (Iași, Editura PIM, 2015, cu o prefață de Dan Ravaru) – întărește în plan scriitoricesc cele amintite, și intră în succesiunea apariției altor proze publicate anterior precum *Pământ și lacrimi* (1977), *Satul în ceață* (1999), *Blestemul Prutului*, *Nunta fantomelor* (2002), *Destine încătușate* (2007), *Părășiți de ingeri* (2010). În cărțile sale, ca și în realitate, viața satului moldovenesc se derulează în ritmurile cerute de evenimente vitrege care antrenează sătenii hăituiți de război, secetă ori ignoranță, dar gata oricând să salveze comunitatea, să respecte valorile și să păstreze tradițiile satului. Multe dintre personaje lunecă dintr-o istorisire în alta, adaptându-și felul de înfrunta destinul. Luată la un loc, proza lui Măcnea-Vetrișanu dovedește unitate de viziune și alcătuiește o monografie artistică în cel mai verosimil spirit al curentului realist, făcând din Vetrișoaia un univers artistic personalizat și universalizat, totodată, așa cum au realizat Ion Creangă, Liviu Rebreanu, Marin Preda, Dinu Săraru ș.a. Ca cineva să pătrundă duhul prozei vetrișanului, trebuie să o lectureze fără prejudecata că autorul e un prozator minor.

Țesătura romanescă are o compoziție specială, dacă avem în vedere că „mișcarea” gloatei de pe moșie este

„înfășurată” în confesiunea personajului-narator, care ține locul prologului și epilogului din roman. Substanța epică a romanului are două dimensiuni de viziune artistică: *subiectivitatea memorialistică* prin triada identitară (autor-narator-personaj) și *obiectivitatea auctorială* în prezentarea vieții „gloatei” prezente pe moșia boierului Costescu din preajma Vetrișoaiei. *Localizarea* acțiunii se poate face prin repere geografice, toponimele existând dintotdeauna: râul Prut, Țiganca, Fălcium, Valea Sărății, Târgul Hușilor, Valea Elanului, Gușiței, dealul Vutcanilor, Valea Tupilaților, Valea Guzarilor, Mălăești, dealul Râncenilor etc. În ceea ce privește *timpul* întâmplărilor, acesta include cea mai crâncenă perioadă pe care a cunoscut-o autorul ori a înregistrat-o istoria locului: 1941-1944.

Paginile memorialistice fac parte din capitolul inițial denumit *Zorii întunecați* și din ultimele pagini (cca treizeci), nediferențiate prin titlu. Lumea este văzută prin ochii unui copil de șase ani, Ionică al Zamferei și al lui Postică Măcnea, maturizat prin forța împrejurărilor.

În vara lui 1941, Vetrișoaia se afla sub amenințarea exploziilor provocate de avioanele inamice, fiindcă frontul se deplasa către malul stâng al Prutului, spre localitatea Țiganca, pe care nemții voiau s-o elibereze de ocupația

rusească. S-a anunțat evacuarea locuitorilor civili la circa 10 km departe de linia frontului. Prins în menghina bombardamentelor, tatăl Postică hotărăște să se refugieze împreună cu nevasta și cei patru copii în alt sat (Mălăiești). Pe drum, merindele se termină, cloșca este călcată de roata carului, iapa Arabela este confiscată de nemți, calul nou nu e învățat să tragă la căruță iar locuitorii satelor pe lângă care călătoresc îi resping, considerându-i spioni (ruși ori nemți), hoți de cai, țigani sau refugiați care le-ar putea corci neamul.

Prin satele dintre colinele moldave era dezorganizare de avarie ca-n „vreme de război”, mai-marele satului autoprocământu-se, după situație, „un ghebos cu barba ca de țap”, Judel Chiorul, moașa satului - Elena, Hultan din Mălăiești, moș Țăpușă ș.a. Neștiind cine i-ar putea proteja, sătenii trăiesc stări de mare îngrijorare și confuzie. „- Să nu vă mai prind pe la poarta mea că chem rușii!” – amenință o femeie din Mălăiești, căreia refugiații din Vetrișoia îi cer ajutor, fapt ce-l siderează pe tatăl Postică: „- Oameni înapoiati! Auzi, femeie, cheamă rușii! Noi fugim de ruși și ea îi cheamă. Doamne, multă neghină mai este pe lumea asta!” (p. 21). Ignoranța capătă tonuri groțesti, căci în baza zvonurilor, femeile știu că „la Prut se bat nemții cu germanii și Hitler cere pace!”

După un șir de peripeții păguboase, flămânzi și neodihniți, refugiații hotărăsc să se întorcă la Vetrișoia. Singurele obiecte de supraviețuire care nu se pierd și cu care se întorc din refugiu familia lui Postică sunt rășnița „refugiata” (de măcinat boabele), ceaunul (purat pe cap de lonică), lingura (cu care mâncau toți, pe rând), rochia de mireasă a surorii Marița (pregătită pentru nunta nenunțată). Din urma căruței lor hodorogite, pe toată valea Prutului, oamenii, casele, animalele și alte bunuri fuseseră sub bombardamentul nimicitor, priveliștea fiind dezolantă: „Ca într-o poveste tristă, am văzut cine suntem și unde mergem. Valea era plină de fum înecăcios, cu miros de pucioasă și de praf de pușcă, morminte și fețe ce încă mai mișcau țărna cu suflete nevinovate, iar satul pustiu fumegând așteptarea. Cu o privire liniștită, sinistă, vedeam străzile, ogrăzile, dudăile cât omul, câini morți, alții urlau, vite moarte, în sat case arse, dărmate, geamuri sparte și bocete de dor” (p. 35). Mica proprietate a lui Postică Măcnea din Vetrișoia se risipise iar urmele rănilor sufletești provocate de război „nu s-au vindecat nici astăzi”: „Casa era fărmată, bucătăria cazonă mai fumega încă flăcări ca niște lumânări de la pomana ce căuta prohodul. În ogradă era pustiu, doar bocetul mamei stârnea scâncete acoperind toată mahalaua. Gândurile îmi alergau în două trăiri, cum rămăsese satul când am plecat și cum l-am găsit. În ograda noastră nu mai erau acele fețe și suflete de oameni [...]” (p. 35).

În partea centrală a romanului care poartă titlul omonim al cărții – *Gloata moșiei*, Ioan Măcnea-Vetrișanu păstrează metoda succesiunii rapide a tablourilor, accentuată de coerența dialogală a replicilor. În context, *gloata* este *mulțimea slugilor* de la curtea boierului Costescu, situată în Valea Sărății, în proxima apropiere a satului Vetrișoia. Epic vorbind, autorul creează un *personaj colectiv* memorabil, ceea ce ne trimite la re-lecturarea celebrelor opere: epopeea semnată de Ion Budai-Deleanu – *Țiganiada*, romanul *Răscoală* al lui Liviu Rebreanu ori nuvela *Alexandru Lăpușeanul* a lui Costache Negruzzi.

Acțiunea pare simplă (un boier este linșat și toată averea este devastată), însă scriitorul știe mânuși povestea folosind meșteșuguri estetice prin care gravitatea faptelor

singulare se topește în firescul iureșului de gloată, confuzia generală devine armă în mintea răzvrătiților iar dramaticul este suplinit de scenele hazlii.

În vara lui 1943, mișcarea trupelor înspre răsărit, a adus frontul și-n Vetrișoia, sat rămas, asemenea altora, doar cu femei, copii, bătrâni. Pe moșia boierului Costescu, pe lângă vetrișence ai căror bărbați fuseseră luați pe front, erau aduși să muncească vreo sută de prizonieri de război, câteva femei și bărbați ruși la un loc. Împreună, mulțimea săracă are stăpân independent, organizare internă și formează o comunitate stranie, un fel de sat paralel cu Vetrișoia, din exterior, ambele fiind supuse aceluiași orori de război. Cucoana boierului stătea mai mult la București, dar se hotărâse a veni pentru o vizită la „hulubașul” ei. Conflictul s-a iscat din pricina unei bucătărese frumoase și istețe, prizoniera Nina din Transnistria, jinduită de boier și de supușii lui. Cum moșia era formată din pământuri, conac, grajduri, șuri de grâu, hambare, cramă, stână etc., trebuia administrată corespunzător. Așa că boierul a ales vechilul / vătaful moșiei pe unul dintre rânđașii țigani, pe care i-a considerat harnici și loiali, precum Burlacul, Blândul ori Călin. La conac, spiritele se agitau la sosirea cu trăsura de la Huși a cucoanei Țuca. Primul trădător îndârjit – Burlacul – e sluga în care boierul s-a încrezut cel mai mult, dar care, fiind intrat în cercul spionilor, a aflat că viitorul tuturor era pecetluit: „La anul, pe timpul acesta, rușii sunt aici!” Urzelile sale aveau în vedere ruinarea averii boierești și însușirea celor mai importante bunuri. Astfel, a pus la cale otrăvirea Ninei căci, ea era „principala persoană care face să funcționeze moșia”, apoi otrăvirea boierului Costescu ca stălpul moșiei pentru care lucra gloata împetrișată, fpte urmate de golirea visteriei și dispariția sa.

Moartea stăpânului creează o degringoladă socială similară distrugerilor materiale și umane provocate de războiul în desfășurare, dar care pare să nu afecteze colectivitatea, căci frontul trecuse Prutul înspre ruși. Momentul antrenează deopotrivă și slugile de la curte și pe slujbașii din instituții (pretorul, majorul, jandarmii, preotul, primarul).

Prozatorul Ioan Măcnea Vetrișanu dovedește abilități de atent observator în ceea ce privește *psihologia gloatei*, înfățișată în dimensiunile estetice ale realismului autentic. Personalitatea argaților este ștearsă, anihilată cu un zvon, o promisiune, un nume. Ei n-au avere, n-au aspirații, nu văd dincolo de marginea moșiei, nu gândesc decât la cum să supraviețuiască, ce să mănânce „acum”, percep împilarea drept ocrotire, nu au gândul libertății și nu-și urăsc stăpânul. Nu se individualizează nici prin fizionomie, nici prin gândire, nici prin sentimente. Acționând sinergic, ei sunt, de fapt, un singur personaj – gloata, *gloata moșiei*. Nu ideologiile – stare de pace ori stare de război – le dictează destinul, ci condiția supraviețuirii. Fiind oameni neajutorați, fără carte, fără casă și fără speranță, în atmosfera terifiantă a destrămării unui trai obedient de slugă aleg înlocuirea acestuia cu iluzia libertății. Odată ajunși fără stăpân, asemenea unor păsări din colivie, nu știu cum să trăiască. Singura formă de respingere a traiului constă în amenințarea că vor dezerta de pe moșie, că vor pleca într-o altă lume (nedefinită): „Plec în lumea mea!” – zic, pe rând, Burlacul, Blândul, Purcică. Până și coana Țuca gândește evadarea, dar are o țință stabilită: „vând tot și mă duc la locul meu, am unde să mă închin la Crucea de Piatră!”-

După moartea stăpânului, argații trag nădejde că vor fi plătiți pentru munca lor de cucoana boierului, însă dis-

de-dimineață consoarta împărțea banii strânși: „Un sac să-l ducem la moară, un sac la Crucea de Piatră, un sac lui Burlacu”. Prizonierii au fost imbarcați în mașini militare, dar slugile rămase (cărora li s-au alăturat intruși din sate îndepărtate) își cereau drepturile pentru muncă. În această confuzie de autoritate, vătafii boierești se succed aleatoriu, dar nu fac față puhoiului de plăți, furturi, mistificări. Slugile amărâte regretă moartea boierului, fiindcă acesta îi adunase, le făcuse căsuțe și bordeie, le botezase pruncii, îi cununase, încât pentru ei „Moșia era ca o familie”.

Mișcarea haotică a gloatei lipsite de drepturi, asuprite și exploatare amintește de reacțiile răsculaților din opera lui Rebreanu ori de celebra voință a celor „proști, dar mulți” din nuvela lui C. Negruzzi. În paginile romanului, Măcnea Vetrișanu suprapune, peste revendicările formulate brutal de pălmași, naivitățile mulțimii, în ansamblu, singura învățătură pe care și-o însușiseră fiind instinctul de supraviețuire. Gesturile și faptele lipsite de morală și logică sunt similare cu manifestările țiganilor lui Budai-Deleanu din epopeea „eroi-comico-satirică”, complex estetic păstrat și aici. Ceremonialul de îngropăciune îmbracă haina umorului trist: cei care urmau convoiul plângeau, fiecare în limba lui, „pe rusește, țigănește, românește”; hangiul regretă prefăcut „(în gândul lui, că nu s-a întâmplat mai de mult!)”; cucoana, care-și ia mortul spre capitală cu trenul pat-vagon, cuvântează aiuritor: „Și voi sunteți tot boieri, ați muncit pentru unul și el a muncit pentru voi, sute”; în locul preotului absent, Blândul îndeamnă la rugăciune: „- Hai, măi! Boierul v-a fost ca un tată, să-i zicem tatăl nostru acum la plecare!”; slugile aleargă după trăsura ca să-i ceară mortului plățile... Rămasă de izbeliște, averea boierească intră pe mâna celor mai ageri la minte și iuți de mână.

Blândul, Călin Băsămac și Buric Flămândul o fac pe șefii, dar nu pot opri pomanagii și hoții, care-i bănuiesc că sunt spioni. De-o naivitate simpatică, dar cu un substrat auctorial țintit, se arată Culiță Purcică și Ghiță Mălai, slugi analfabete care-și doresc boieria. „Eu vreau să fiu boier în locul nanului meu, că neam de neamul nostru nu a fost boier! De când sunt am fost numai porcar și berbecar. Să mai fiu și boier măcar până vin rușii!” (p. 90) – zice Purcică. Funcționarii statului pun sechestru pe o parte din avere ca să trimită provizii pe front, în timp ce hambarele, crama, strunga de oi sunt golite. Argații care au mai rămas pe la bordeie au sacrificat ultima vită, au petrecut și-au cântat toată noaptea, acompaniați la vioară, cobză și fluier, blagoslovindu-l pe Purcică: „Adevărat boier, ține cu rumâni! Suflet bun, ne-a tăiat și ultima vacă!”

Înainte de venirea noului boier care cumpăraseră moșia de la cucoană, droaia se rărise, căci argații înțeleseseră că, fără stăpân, în gloata moșiei nu se mai poate trăi. Astfel, în convoi, laolaltă femeii, copii, bătrâni reformați „mergeau în necunoscut, cu speranța că unde merg vor găsi un boier în viață mai bun”. Pentru amărății cetei, plecarea este catalizată de iluzia renașterii altei lumi, „lumea mea”, un fel de ideal cu care Romândor, personajul din *Țiganiada* lui Budai-Deleanu, însuflețea ceata celorlalți nedreptățiți ai sorții.

Un personaj insolit este Anica Lunga, vrăjitoarea care intuiește mersul evenimentelor, care jinduiește la rândul ei să fie cucoană „măcar până chică bruma”, dar care, în final, sătulă de boierie, să viseze la simplitatea unei vieți libere: „Nu-mi mai trebuie boierie, nici parale, doar un răsărit de soare la undit, un cântec de cuc sub plopul de la Crucea Chirii, ce nu-l poate cuprinde o gloată de țigani!” (p. 132). Din

toată adunătura de pe moșie, într-un bordei ars, vrăjitoarea Lunga și Călin rămân în așteptarea rușilor, cu gândul că lor le va da moșia boierului.

Vocea naratorială se disipează în abundența *dialogurilor* ca mod dinamizator de expunere, ceea ce creează impresia unor desene animate cu transpuneri fruste și coerente de limbaj adecvat momentului tragic pe care-l traversează colectivitatea de pe moșia lui Costescu. Scenele de mișcare dau impresia unei fojgăieli neîntrerupte. Împeștișarea replicilor cu regionalisme, porecle și expresii populare dă autenticitate comportamentului socio-uman al mulțimii. O resursă bine valorificată de autor este suita numelor și a poreclelor, cele mai multe hazlii, ceea ce forțează cititorul să perceapă *gloata* și nu pe componenții ei. De pildă, în ansamblul compact, cognomenele Buric, Purcică, Blândul, Mălai, Fricosu, Agerul, Gogoloș, Ciolan ș.a. devin măști caraghioase ce individualizează psihologic personajele, așa cum nici autorul n-ar fi făcut-o mai expresiv.

Ioan Măcnea Vetrișanu închide cronologic romanul *Gloata moșiei* cu eposul confesiv al copilului Ionică, despre situația din vara anului 1944 „când frontul de est se apropia de Prut, iar Germania pierdea războiul, trupele se retrăgeau spre apus”, dinspre Chișinău spre Bârlad. Asistăm la o revenire a naratorului detașat în postura de narator implicat ca actor în scenele terifiante de după a doua trecere a frontului peste sat.

Avioanele încă bombardau curțile, zeci de tancuri înaintau, încolonați, nemții prinși erau împușcați la marginea satului iar oamenii îngroziți „dormeau cu moartea-n brațe”, fiindcă erau martorii măcelului când „rușii nu luau prizonieri, îi împușcau în cap pe nemți”. Nevinovați, copiii se maturizau și se „imunizau” fiindcă, motivează Măcnea-Vetrișanu, „în timp de război, individul devine imun asupra morții, calci pe morți, pe sânge, devine ceva obișnuit”. O dată îndepărtat frontul, oamenii satului au ieșit pe câmp „după captură”, pentru a aduce acasă ce găseau pe câmp ori asupra morților (haine, bocanci, arme abandonate etc.). Și ca și cum atâta n-ar fi fost suficient, altă năpastă cade asupra sătenilor: „vreo șapte tembeli care se puseseră singuri șefi, înainte erau cu nemții și după aceea se dăduseră cu rușii”, adică trădătorii ajunși la puterea nouă îi vânau pe dușmanii proprii ca fiind vinovați de spionaj (la nemți, la ruși, nu avea importanță).

Pe Valea Sărății, în apropierea fântânii Cazacului, Gloata Durerii „încă mai fumega”, semn că ecourile acelor vremuri nu s-au risipit ușor: „Valurile durerii pluteau încet spre asfințit de soare, iar diminețile cu soare cu dinți mușcau din obraji femeilor [...], bucuroase că la unele le veniseră bărbații acasă și se pregăteau pentru cumetrii”. Astfel, viața satului s-a reavivat încetul cu încetul în spiritul obiceiurilor și tradițiilor seculare, până când vremuri ulterioare, tot neprietenoase (seceta, foametea, colectivizarea, dictatura comunistă, revoluția din 1989, capitalismul sălbatic), au așezat stratul uitării peste cele vechi.

Printr-un gest cathartic, scriitorul consemnează fără menajamente personale tot ceea ce a trăit la vârsta inocenței opacifiate de vitregia împrejurărilor belice. Ioan Măcnea-Vetrișanu probează în romanul *Gloata moșiei* că are conștiință de cronicar, scriind cu sinceritate „păniile vieții” pe aceste pagini tulburătoare „ca să nu se înece... anii cei trecuți” (Grigore Ureche).

„Istории, comentarii, miscelanea” de Ion N. Oprea, antologii, cu deviza „Citește și dă mai departe”, PĂRERI... PĂRERI... PĂRERI...

Teona SCOPOS

Am văzut ziele trecute, butonând telecomanda la întâmplare, un spectacol folcloric, chiar un festival al muzicii și dansului popular... într-o frumoasă sală... la... Vaslui. Recunosc că nu mă dau în vânt după cântecele populare, mai ales după cele... relativ „noi”... cu cuvinte „aduse din condei” și melodii preluate de la alte și alte prelucrări folclorice. Muzica neaoșă populară, interpretată cu drag și suflet... e altceva. Ori la Vaslui asta am văzut. Iar românii au fost „concurați” bine de tot de dansatori cazaci sau tocmai din... Nepal.

Urmărind emisiunea m-am gândit mult la cărțile domnului Oprea. Aș fi avut tot timpul să-mi exprim păreri despre volumele „ISTORII, COMENTARII, MISCELANEA”, având toată luna august la dispoziție, că așa mi s-a cerut ca și altora printr-o scrisoare. Am simțit nevoia să o fac acum, pentru că cele urmărite la televizor erau tocmai ceea ce se dorește în cărțile amintite: scoaterea în evidență a tot ce mai este bun și valoros pe meleagurile noastre, prezentarea unor stări de fapt ce fac cinste neamului român, prea puțin promovate, prea puțin cunoscute de publicul larg. Ziarele, revistele, posturile multe, multe, multe... de radio și televiziune abundă de reclame sufocante și emisiuni „dedicate” multor răutăți din țara asta. România nu înseamnă numai hoții, crime, violuri... România nu este locuită doar de proxeneți, analfabeți, leneși, mincinoși... România nu este mai „păcătoasă” decât celelalte țări ale lumii. O țară normală are legi normale, oameni care să apere în primul rând interesele celor normali... mai apoi să „cocoloșească”... prin așa zise „drepturile omului” fel de fel de răufăcători... ca să nu le spun altfel. Cei în drept să facă legi normale. Lumea să fie educată să le respecte, justiția, indiferent de nivelul ei, să se ocupe logic și legitim de ceea ce trebuie să facă. Masmédia să informeze populația de bunele și relele din țară, dar să nu se axeze doar pe disecarea fărădelegilor până la absurd. Violatorii, criminalii... nu sunt vedete... Li se acordă prea multă atenție... au prea multe drepturi... iar când sunt declarați vinovați... „riscă” diferite pedespe. Victimele... ce drepturi au și ce mai riscă?... Familiile copleșite de durere și neputință... cum percep toate discuțiile, mai mult sau mai puțin pertinente, legate de nenorocirile din familiile lor? La ce bun atâta zbcium pe ecrane dacă vinovații cei mai ticăloși... au parte de clemență? Cu ani în urmă a fost ucisă o copilă de vreo opt ani, din zona Ciurea. Tot vacarmul stârnit în jurul cazului l-a dus pe un taximetrist (acuzat degeaba...) la sinucidere. La fel a procedat tatăl copilei. Prin ce a trecut femeia care a rămas fără fiică... fără soț... și care și-a văzut necazul disecat la televizor? Unde mai pui că cel vinovat (nici nu pot să-i spun om...)... a fost eliberat... pentru bună purtare... și e liber... tânăr și „ocrotit” de legile noastre. Chiar crede cineva că toată tevatura televizată e doar așa, pentru informare și din empatie și compasiune pentru cei în suferință? Cum poți atrage câți mai mulți oameni în fața micilor ecrane... dacă nu cu asemenea fapte? Ce fel de popor am ajuns? Ne hrănim cu răul altora? Fărădelegi s-au făcut de când lumea și pământul... dar acum par a fi

încurajate. Populația normală... muncește, se încuie în case, are camere de luat vederi în jurul locuinței, se uită peste umăr pe stradă, e atentă la buzunare în locurile publice, evită discuțiile cu oameni necunoscuți... plătește impozite pentru orice muncă presată(și trebuie să muncești mult în România pentru a avea pâine pe masă...), se împrumută la „onorabilele bănci” pentru a supraviețui. Hoții, violatorii, criminalii... au nevoie de închisori cu confort, nu sunt obligați să muncească, au dreptul la avocat, la vizite, la pachete, la consiliere psihologică... sau duhovnicească... de ei preocupându-se și România și... doamna Europă. De cei care produc ceva în țara asta, de cei care muncesc, la stat sau la patroni... cui îi pasă? Legile prezente încurajează lenea (sunt pensii cam la fel de mari ca ajutoarele sociale...), iar drepturile sau așa zis „drepturile omului”... sunt acordate sau luate în seamă... după ce devii infractor. Că răul trebuie arătat cu degetul... sunt de acord, dar nu trebuie exagerat. Cum apare un caz „șocant”... cum se inflamează toate televiziunile. Apoi apare... alt caz „mai șocant”... iar cel vechi e dat uitării. Populația trebuie să „mănânce televiziune pe pâine”. Interesul mare e la televiziuni... iar omul din fața ecranului este pur și simplu „îndopat” cu știri sumbre, manipulat... rupându-l de viața firească, cum se întâmplă acum la Caracal...

Am scris atât de mult despre toate astea pentru că aș vrea să văd la televizor și rele... dar și bune. Spectacolul de la Vaslui nu a fost mediatizat așa cum ar fi trebuit. Bucureștiul nu se prea uită la talenții Moldovei. Felicitări televiziunii din Iași pentru faptul că a fost acolo și ne-a adus în case bucurie și un dram din moștenirea noastră. Mai sunt și lucruri onorabile pe la noi. Da... nu fac vâlvă ca răutățile, nu adună prea mulți telespectatori... dar sunt pe gustul... celor normali. Asta trebuie încurajat. Ce aflăm mereu despre Vaslui? Că e un județ cu săraci, cu bețivi, cu răufăcători, cu analfabeți... Dar ce OAMENI frumoși sunt acolo!... În satele cu puțină lumină electrică, cu școli care stau să cadă, cu oameni care abia își duc traiul de astăzi pe mâine... există familii întregi care nu uită să cânte, să joace, să se îmbrace românește. Bunici, părinți, nepoți... cu toții se adună pe la casele unora sau altora... sau pe la căminele culturale (câte or mai fi...) și repetă... repetă... repetă... Sunt oameni cu suflet mare, poate cu puțină școală, dar cu drag de țară, de obiceiuri, de pământul pe care întind horele. Bravo lor! Televiziunile ar trebui să fie un mijloc de învățătură, de culturalizare, de informare corectă a ceea ce se întâmplă. „Sufocarea” nu prieste nimănui. Destul că se promovează vulgaritatea (...În așa zise emisiuni de... comedie...), trivialitatea, lipsa de respect... Sub o falsă aparență de pudoare, eleganță, civilizație, cinste... televiziunile promovează ceea ce chipurile „doresc cei mulți”. Dar... cei mulți mai trebuie și educați...

Revenind la volumele pe care le-am citit cu interes și plăcere. Scriu acum ce am scris și altă dată. În ansamblul lor reprezintă un MAGAZIN complex, un volum mare de știri, comentarii, aprecieri... din fel de fel de domenii. Există politică, religie, istorie, literatură, documentare despre

artiști, eroi, martiri... Ar fi nedrept să pomenească un autor și pe altul nu. Fiecare și-a adus aportul după gândul și sufletul său. Unii au pus mare preț pe MAREA UNIRE, pe viața lui Cuza, alții au găsit materiale inedite despre Biserica Neagră din Brașov, altcineva pomenește despre activitatea creștină a evreului Nicolae Steinhardt, convertit la ortodoxie. E interesant să citești că Sadoveanu... a fost mason... Nu-i ușor să afli cum au ajuns bănățenii și basarabenii să facă o civilizație unicat în Caucazul de Nord. E important să aflăm cu toții despre monumentul Libertății Religioase de la Turda, să ne reamintim de Tudor Vladimirescu, să citim despre graiurile românești din perspectivă istorică...

Multe materiale sunt dedicate domnului Oprea. Nici nu ar putea să fie altfel. Prin munca domniei sale a dat naștere cenaclului unde am privilegiul și eu să-mi exprim părerea, a propus realizarea volumelor discutate acum și a altor zeci și zeci de volume, unele cu aportul celor apropiați, multe însă doar cu efortul domniei sale. Cum să nu mulțumim unui asemenea OM că există?

E bine de știut unde este cea mai mare bibliotecă din lume (China), ce a descoperit Ana Aslan, ce reprezintă tunelul celor 365 de sfinți de la Schitul Straja (Hunedoara), cine este ieșeanca Veronica Antal... și poate e bine să ne

întrebăm, cum o face un autor spre finalul volumului 2: „ce nu e în regulă cu noi, oameni buni?”

Multe pagini sunt dedicate ACADEMIEI BĂRLĂDENE... și pe bună dreptate. Aflăm despre omul și casa lui Vasile Alecsandri de la Mircești, despre muzeul etnografic de la Câmpulung-Moldovenesc, despre revista BOGDANIA de la Focșani, despre prea puțin cunoscutul poet Vasile Militaru, despre viața lui... N. Ceaușescu (...la cât de prost e gestioantă România acum... nu m-aș mira să devină... peste ceva ani... erou național...), despre târgurile olarilor din fiecare toamnă în parcurile ieșene, despre păreriile unor ziariști americani despre Moldova noastră (...acum vreo 80 de ani...), despre Contribuțiile românești la dezvoltarea științei mondiale (Colegiul Ec. Anghel Rugină - Vaslui), despre viața de emigrant, despre dragostea de neam și țară, despre Eminescu, părintele Calistrat, Ionel Teodoreanu, despre legătura Transilvaniei cu tronul Marii Britanii, despre Dumitru Fărcaș... despre... despre... despre...

Și ultimile două volume, 9 și 10, se înscriu perfect întregii serii. Mustesc de românită, de patriotism, de dragoste pentru adevărul istoric, de dorință să înțeleagă toată lumea că nu suntem un popor venit de nicăieri, că ne respectăm rădăcinile, vorba, portul... dar și vecinii... nu întotdeauna cinstiți cu noi. Greșelile trecutului... dar mai ales greșelile prezentului costă mult, mult, mult... iar de plătit vor plăti urmașii noștri... dacă vor mai avea în suflet, în gând și în sânge dragostea de neam.

Vizita Papei la Iași e amintită cu evlavie și mândrie. Faptul că un tâmplar, adevărat artist al modelării lemnului, de pe meleagurile moldave a trudit pentru realizarea scaunului papal... e bine de știut și de apreciat. România are mulți oameni valoroși, în domenii diferite, cu școală diferită... dar care muncesc cu drag printre semenii lor și pentru semenii lor.

Picanterii din viața privată a unor vedete sau politicieni... pun ceva sare și piper volumelor. Versurile, multe și de calitate, dau o notă aparte, iar glumele... de orice fel, scrise... sau desenate... descreșesc frunțile. E meritoriu să aflăm că cenaclști... de-ai noștri... sunt câștigători la „TROFEUL APOLON” 2018. Felicitări!

M-au impresionat paginile dedicate Marinei Voica, Rodicăi Ojog-Brașoveanu, Haricleei Darclee, din nou Veronicăi Antal sau lui Ciprian Porumbescu.

Fenomenele naturale care influențează lumea... îngrijorează și dau de gândit. Antarctica... nu este chiar așa de departe... Găsim în paginile cărților adevărate lecții de istorie, amănunte despre sistemul de învățământ din Finlanda, despre respectul și iubirea pentru bătrânii noștri, despre călători și călătorii, despre Islanda, despre tăblițele de plumb de la Sinaia... și... inevitabil... mesaje de la cititori.

Până la urmă... glumind sau nu, în versuri sau în proză... fiecare dintre cei care au contribuit la consolidarea acestor volume... dau dovadă că sunt ROMÂNI, că suferă pentru nedreptățile de neam și de țară, că strigă să ne trezim. În CĂDEREA ÎN ISTORIE, Mircea Eliade are mare dreptate. Și multe nu a apucat să vadă. DEȘTEAPTĂ-TE ROMÂNE... nu e doar un vers din imn ci un imbold la înțelegerea realității. Istoria nu se face nici în studiourile de televiziune, nici în cârciumile de la țară. Istoria nu presupune nici violență, nici minciună, nici denigrare. Doar un popor educat, educat, educat... (și ar mai trebui scris de zeci de ori...) știe de unde vine, ce i se întâmplă și unde merge. Ziua de mâine vine oricum, depinde cum știi să o trăiești.

Enumerând succint materialele scrise de-a lungul mai multor volume... concluzionez că ceea ce am afirmat la început e perfect adevărat. Avem de a face cu o enciclopedie scrisă așa... după mintea și sufletul fiecăruia, după importanța dată de fiecare autor în parte unui eveniment sau altul, fără a întocmi capitole separate pentru o temă sau alta. Așa... pare mai degrabă un MAGAZIN cu de toate, cele mai multe prezentări aducând seriozitate cu fiecare rând scris, dar... uneori, pentru descreșire de frunți... apar și mici glumițe... de altfel... bine venite.

Sunt convinsă că vor fi membri ai cenaclului care vor face analize detaliate și mult mai bine organizate. Eu nu sunt nici critic literar și nici nu am cunoștințe în toate domeniile... ca să-mi permit să judec o lucrare sau alta. Iau totul ca atare,

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Prof. dr. **Janeta Maria Iuga**, Timișoara

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

citesc cu plăcere și apreciez munca fiecăruia dintre autori. Nu am insistat pe niciun nume din respect pentru toți cei care au contribuit la realizarea atâtor volume. Cu voia celor care vor citi aceste rânduri, îl voi pomeni doar pe distinsul și neobositul domn Oprea, fără de care toată această muncă nu s-ar fi materializat. Fiecare dintre cei care au semnat un articol sau altul ar fi rămas cu gradul său de cultură, neîmpărtaşind și altora din studiul și efortul intelectual depus. Cenaclul unește oameni din domenii diferite, cu vârste diferite, cu preocupări diferite, cu dorințe diferite, cu păreri diferite... dar sunt cu toții împreună prin setea de cunoaștere, prin dragostea de scris și de citit. Plec fruntea în fața tuturor. Să aibă fiecare parte de sănătate, respect, senin în suflet și în viața de zi cu zi.

MUNCĂ, CINSTE, MUNCĂ...

Ion N. Oprea - ce mult vă respectăm -
Omagiul meu profund - mereu ne ajutați,
Ne sprijiniți la scris și ne încurajați...

Noi frământăm idei... și slove frământăm.

O carte, încă una și încă zeci ați scris -
Pe orice filă simți și suflet și gândire,
Respect pentru trecut, pentru români iubire,
E rostul slovei care arată ce-i de zis.
Ați înțeles că-n urmă doar bine să lăsăm -

Istoria, prin oameni și prin ce fac se scrie -
Suntem, în mersul lumii, un dram de apă vie -
Toți, în această viață, să știm ce rost avem.
Oricând și orișunde români cinstiți să fim -
Români cu fruntea sus, români cu demnitate -
Istoria nu-nseamnă doar un volum de carte,
Istoria există și după ce murim.

Cât suntem pe pământ, să fim cu fruntea sus -
O viață de trăit să fie în onoare -
Murim doar noi sub cer, istoria nu moare,
Există și e drept să spunem ce-i de spus.
Nimic nu-i mai presus de cinste și credință -
Trăim și fiecare există cu un rost -
Avem în noi trecutul cu toate câte-au fost...
Români, purtăm în noi a neamului ființă.
Iubim și lut și piatră și oameni și cuvânt -
Iubim pe cei ce-au fost îndrumători de țară -

Muncesc copiii noștri... și-s umiliți afară...
Iar dorurile toate îi pleacă la pământ.
Scriu eu și mulți au scris cu gândul la cei mulți -
Ce-am fost, ce suntem azi și mâine... ce vom fi?...
E greu să lupți cu viața... ușor să poți muri...
La cine-i adevărul... pe cine să ascuți?...
Am adunat în cărți și-om aduna mereu,
Noian de gânduri bune... în setea de a ști...
E vremea să-nțelegem că vom putea răzbi
Având credință-n noi și-n bunul DUMNEZEU.

VREMURI AMARE

Simt lacrimi multe, multe. . și sufletul... cenușă...
Pe dinnăuntru plâng... dar cât de calmă par...
Gust viața zi de zi - gust acru și amar -
Tristețe multă-n casă și dincolo de ușă.

Neplânse lacrimi strâng - povară tot mai grea -
Mă simt o cruce vie târâtă pe-al meu drum -
Din tot ce-am năzuit... cu ce-am rămas acum?...
Sunt însămi o străină mergând prin viața mea.

Mi-i dor să pot zâmbi. E greu... am obosit...
Aș vrea în juru-mi semeni cu chipul luminos -
Și eu și lumea toată privim mereu în jos...
Atâtea griji nedrepte de-un timp ne-au schilodit.

Și trupul e schilod și sufletu-i schilod...
Sub vreme și sub vremuri tot mai străini suntem -
Nepăsători și orbi... nu știm nici ce avem...
Ce s-a ales de mine, de țară, de norod?...

Și cine-i păpușarul ce soarta mânuiește?
Ce interese sumbre... încet... ne-au pervertit?...
Normalitatea, cinstea... doar dorm... sau au murit?
Aici și-n lumea toată... urgia crește, crește...

Tristețe multă-n casă... și dincolo de ușă...
Gust viața zi de zi - gust acru și amar -
Pe dinnăuntru plâng... dar cât de calmă par...
Sunt lacrimi multe, multe... și sufletul cenușă...

ÎNCĂ SCRIU...

Cum ar fi oare să nu mai pot scrie?...
Ce s-ar alege de sufletul meu ?
Și-așa mă întunec și pasul mi-i greu...
Prin slove... inima încă mi-i vie.

Și scriu... și așa... mersu-i mai drept -
Cuvintele toate... și dor și alină -
Încerc să frământ în inima plină
Slove curate și-un sfat înțelept.

Oameni dragi mie citesc și-nțeleg -
Credința din mine m-ajută mereu -
Singură sunt... dar cu DUMNEZEU...
Cu trup obosit dar suflet întreg.

Scriu într-o țară cu umerii goi -
Mă doare tot răul ce crește și crește -
E greu, pe pământ, să simți românește...
Istoria, oare, uită de noi?...

Dar noi, despre noi, ce știm, ce mai știm?...
Câți, dintre semeni, au țara în sânge?
Normalul îndură, muncește și plânge...
În țara în care uităm să trăim.

Mai sunt încă inimi ce bat românește -
Mai sunt încă mâini ce scriu pentru neam -
Eram mai români, da, altfel eram...
Unde e vina? Cine greșește?

Cine răspunde... nouă... și mie?
Cine ne face greul mai greu?
Ce s-ar alege de sufletul meu ?
Cum ar fi oare să nu mai pot scrie?